

Opinnäytetyö (AMK)

Media-alan koulutusohjelma

Elokuva

2022

Nina Laakko

Pornosta perinteisiin elokuvasuudelmiin

– Näkökulmia feministisen pornon ja elokuvallisen
intiimikohtauksen eettisen ohjaamisen eroista

Opinnäytetyö (AMK) | tiivistelmä

Turun ammattikorkeakoulu

Media-alan koulutusohjelma

Elokuva

2022 | 49 sivua

Nina Laakko

Pornosta perinteisiin elokuva-suudelmiin

- Näkökulmia feministisen pornon ja elokuvallisen intiimikohtauksen eettisen ohjaamisen eroista

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää elokuvallisen intiimikohtauksen ja feministisen pornoelokuvan ohjaamisen eroja suhteessa eettiseen työskentelyyn. Nämä molemmat ovat taiteellista ja luovaa työtä, mutta kuitenkin myös loppujen lopuksi työtä. Tarkastelun kohteena on, voiko samoja eettisiä ohjeita hyödyntää molempiin vai onko niissä eroja. Pornon tekemiseen ei ole laadittu samanlaista systemaattista ohjeistusta kuin elokuvallisiin intiimikohtauksiin. Tietoa niiden ohjaamisesta on kuitenkin saatavilla. Tässä keskitytään erityisesti ohjaajan ja näyttelijän väliseen työskentelysuhteeseen ja sen menetelmiin.

Tutkimusaineistona toimii omakohtaiset opiskelijan aikaisten ohjaustöiden tuoma kokemus, joita peilataan aiheesta löytyvään kirjallisuuteen. Oletuksena on, että samankaltaiset säännöt pätevät sekä pornon että elokuvallisen intiimikohtauksen ohjaamiseen, muutamien pienien eroavaisuuksin.

Isoin ero pornon ja elokuvallisen intiimikohtauksen välillä on se, että pornossa näyttelijät harrastavat seksiä oikeasti, kun elokuvissa sitä tehdään leikisti. Samoja ohjeita voidaan hyödyntää useissa tilanteissa. Aina samat säännöt eivät kuitenkaan päde molempiin. Tärkeimpinä asioina näyttäytyy molemmissa tapauksissa avoin keskustelu, luottamus, asioista etukäteen sopiminen ja näyttelijän rajojen kunnioittaminen.

Asiasanat:

Etnografia, intiimikohtaus, elokuva, feministinen porno, elokuvan ohjaaminen

Bachelor's / Master's Thesis | Abstract

Turku University of Applied Sciences

Degree programme in Media Arts

Filma Art

2022 | 49 pages

Nina Laakko

From feminist porn to traditional movie kisses

- Views on the differences between directing an intimate movie scene and a feminist porn scene with ethical approach

This bachelor thesis looks into the differences between directing an intimate movie scene and feminist porn with emphasis on ethical work flow. In both cases the work is artistic and creative work but also, at the end of the day, work. This research focuses on the question, whether the same ethical guidelines can be used in both cases. There is not such a systematical instruction manual for porn as there is for intimate movie scenes for camera work. But solid literature around the subject can be found. This thesis sets out to inspect especially the relationship between the director and the actor.

The research material consists of experiences as a director during film studies, which are then set against the literature about this subject. The assumption is that the same guidelines qualify to both cases with some minor variations.

The biggest difference between porn and movie sex scene is the fact that in porn the actors have sex for real whereas in movies they only pretend to. Same guidelines can be used in many situations but there are some situations where same rules don't apply to both cases. The most important things in both cases appear to be communication, trust, respecting the actor's boundaries and consent.

Keywords:

Ethnography, intimacy scene, film, feminist porn, film directing

Sisältö

1 Johdanto	7
2 Tutkimuksen tausta	9
2.1 Intiimikohtaus	9
2.2 Intiimikohtauksen eettinen ohjaaminen	9
2.3 Ammattinäyttelijä ja amatöörinäyttelijä	11
2.4 Feministinen pornoelokuva	12
2.5 Autenttisuus	14
3 Menetelmät	18
3.1 Tutkimuksen tarkoitus	18
3.2 Lähestymistapa ja aineisto	19
3.3 Aineiston analyysi	22
4 Tulokset	25
4.1 Avoimuus, luottamus ja kommunikaatio	25
4.1.1 Koe-esiintyminen ja näyttelijävalinta	25
4.1.2 Tutut näyttelijät	27
4.1.3 Mistä luottamus koostuu?	28
4.1.4 Harjoitukset	29
4.1.5 Koreografia	30
4.1.6 Kuvaukset	31
4.1.7 Jälkituotanto	31
4.1.8 Merkki onnistumisesta	32
4.2 Autenttisuuden pyrkimykset	32
4.3 Työryhmän suhde näyttelijöihin	36
4.4 Porno vs. elokuvaseksi	39
4.4.1 Yhdistävät seikat	39
4.4.2 Eri säännöt	41
5 Pohdinta	43

Liitteet

Liite 1. Suostumuslomake näyttelijöille.

Liite 2. Tutkimustiedote.

1 Johdanto

”I do feel like I can change the world – one feminist porn film at a time.”

Tristan Taormino

Saavuvin nykyisiin elokuva-alan opintoihini Turun Ammattikorkeakoulun Taideakatemiaan syksyllä 2017. Opintojeni aikana huomasin kiinnostukseni suuntautuvan erityisesti ohjaamiseen. Etenkin olin kiinnostunut, ja tunsin olevani parhaimmillani, ohjatesani seksuaalista jännitettä sisältävää kohtausta. Matkalla opinnoissani ja etsiessäni ääntäni taiteilijana päätin viedä tätä asiaa niin pitkälle kuin mahdollista. Vaikka se pelotti ja hävetti. Olen opiskeluaikana ohjannut useita lyhytelokuvia. Ja useampia intiimikohtauksia. Olen myös ohjannut yhden feministisen pornoelokuvan. Tästä syystä tuntui luonteelta valita opinnäytetyöni aihe tästä matkasta ja havainnoistani sen varrelta.

Samana vuonna, kun opintoni alkoivat, alkoi myös elokuva-alaa ravistellut metoo-ilmiö. Tämä johti myös Suomen elokuväsäätöön tilaamaan selvitykseen intiimikohtausten ohjaamisesta ja sitä seuranneeseen ohjeistukseen tällaisiin kohtauksiin liittyen. (Kotkaniemi, 2020a, 9) On vaikeaa uskoa, ettei yhtenäisiä käytäntöjä intiimikohtauksen ohjaamiseen ole ollut sitä ennen tai ettei sitä ole systemaattisesti opetettu näyttelijä- tai ohjaajakoulutusohjelmissa. Metoo-ilmiö on siis johtanut toimenpiteisiin, joita pidän hyvänä. Samalla olen silti pelännyt, seuraako tätä ylikorjausliike siten, ettei enää uskalleta näyttää seksiä tai seksuaalisuutta elokuvissa. Seksi on kuitenkin luonnollinen osa elämää ja elokuvat kertovat elämästä. Samaa pelkoa ovat tuoneet esiin myös jotkin muut alan tekijät (Kotkaniemi, 2020a; Wanha-Majamaa, 2021).

Oma taustani alalle tuloon on hieman poikkeava. Olen aikaisemmalta koulutukseltani lääkäri ja psykoterapeutti. Lääkärin ja terapeutin koulutukseen liittyä kiinteästi työn eettisyyden pohdinta. Työtä myös valvotaan viranomaisten taholta (Valvira), jotta asiattomuuksia ei pääse tapahtumaan hyvinkin herkissä ja luottamuksellisissa potilaskohtauksissa. Taustani ja kokemukseni vaikuttaa luonnollisesti tapaan, jolla työskentelen elokuva-alalla. Olen hyvin tietoinen valta-asemasta, joka väistämättä vallitsee ohjaajan ja näyttelijöiden työskentelysuhteessa. Siinä on jotain hieman samanlaista kuin on valtasuhteessa lääkäriin ja potilaan välillä. Olen tottunut kohtaamaan ihmisiä, kun he ovat heikoimmillaan ja suhtautumaan heihin kunnioittavasti. Luonnollisesti haluan siis tuoda tämän eettisyyden myös työskentelyyni ohjaajana.

Tässä opinnäytetyössä keskityn tarkastelemaan erityisesti eroja pornoelokuvan ja tavanomaisen elokuvan intiimikohtausten ohjaamisen välillä. Haluan selvittää, voiko samoja eettisiä ohjeita hyödyntää sekä elokuvallisen intiimikohtauksen että pornon ohjaamisessa. Pornoelokuvien tekemiseen ei ole laadittu samanlaista systemaattista ohjeistusta kuin elokuvallisiin intiimikohtauksiin. Tietoa niiden ohjaamisesta on kuitenkin saatavilla. Haluan tarkastella menetelmien samankaltaisuutta sekä sitä, onko eroa näiden kahden eri kohtaustyyppin välillä. Kiinnostukseni kohdistuu siis erityisesti ohjaajan ja näyttelijän väliseen työskentelysuhteeseen ja sen menetelmiin. En niinkään keskity tarkastelemaan muun työryhmän asemaa tässä kaikessa, muuta kuin ohimennen ja yleisesti.

Tuon opinnäytetyössäni esiin myös näkökulmia sen puolesta, että eettiset työskentelymenetelmät edesauttavat taiteen laadukkuutta sekä autenttisuuden pyrkimyksiä. Miikka Lautkoski sanoo opinnäytetyössään ”On mahdotonta luoda seksuaalisuutta säätelevää universaalia säännöstöä. Rajojen rikkominen dominoi taiteessa, koska taidetta ei ole mahdollista, eikä syytä rajoittaa. Kun taide on kytköksissä rahallisen voiton tavoitteluun, on sen eettisyys heti haastavampi pala purtavaksi.” (Lautkoski, 2021, 6-7) Hän kuuluttaa ihmisten henkisen hyvinvoinnin suojelemisen perään opinnäytetyössään ja pohtii aihetta oman kokemuksensa sekä tekemisensä haastattelujen kautta (2021). Tässä toki ollaan kahden maailman rajalla. Toisaalta ohjaajalla on vastuu näyttelijöistä oman valta-asemansa vuoksi ja toisaalta ohjaaja on myös taiteilija ja taide on aina jollain tapaa villiä, rajoittamatonta ja alkukantaista.

Tarkoitukseni ei ole laatia kattavaa ohjeistusta feministisen pornoelokuvan ohjaamiseen. En myöskään pohdi pornon eettisyyttä tai taiteellista arvoa. Lähtökohtaisesti ajattelen, että myös porno voi olla taidetta, siinä missä muutkin elokuvan tyylilajit. Toivon tutkimukseni tuovan näkökulmia, jotka voivat auttaa muita erityisesti eroottisen elokuvan tai pornon ohjaamisesta kiinnostuneita elokuva-alan opiskelijoita pohtimaan eettisyyttä työssään. Haluan selvittää, miten pornoa voisi ohjata paremmin valmistautuneena. Erityisesti pornon maailmassa autenttisuuden tavoittelu on liitetty feministiseen pornoon ja työn eettisyyteen. Tämäkään ei aina ole aivan yksiselitteistä, kuten kirjallisuusmateriaalini tuo esiin.

2 Tutkimuksen tausta

2.1 Intiimikohtaus

Suomen elokuvasäätiön teettämässä selvityksessä Saara Kotkaniemi määrittelee kameratyöskentelyyn liittyvän intiimikohtauksen sellaiseksi kohtaukseksi, joka sisältää alastomuutta tai seksuaalista toimintaa yhden tai useamman henkilön kohdalla (Kotkaniemi, 2020a, 9). Tässä opinnäytetyössä intiimikohtaukseen on sisällytetty myös suutelukohtaus, sillä katson sen olevan seksuaalista ja intiimiä toimintaa. Useat näyttelijät pitävät suutelemista intiimimpänä kuin seksikohtauksia, sillä siinä raja roolihenkilön ja oman persoonan välillä sekoittuu eri tavalla kuin teknisessä seksikohtauksessa (Kotkaniemi, 2020a, 78). Elokuvan intiimikohtaus on taas eri asia kuin pornografisen elokuvan kohtaus, sillä elokuvallisessa kameratyöskentelyssä seksuaalinen toiminta on näyteltyä, kun taas pornossa seksiä tehdään oikeasti.

2.2 Intiimikohtauksen eettinen ohjaaminen

Intiimikohtausta verrataan usein taistelukohtaukseen siinä mielessä, että myös siinä näyttelijälle tulee luoda koreografia (Weston 1999, 313; Kotkaniemi 2020, 61). Vanessa Ewan puhuu *Stanislavsky and Intimacy-webinarissa* näyttelijän liikkeestä. Hän on huolissaan, että jos koreografiaa intiimikohtaukselle ei ole luotu, näyttelijä joutuu ammentamaan omasta henkilökohtaisesta historiastaan intiimikohtaukseen, mikä jättää hänet turvattomaksi. Ewan sanoo, että intiimikohtaukset pitää työstää osaksi hahmoa, kuten muutkin aspektit hahmon rakentamisesta. (2021)

Kun itse lähdin ohjaamaan opintojen aikaisia lyhytelokuvian ja niihin liittyviä intiimikohtauksia, olin saanut hyvin vähän opetusta niihin. Sen jälkeen ohjeistus intiimikohtauksen tekemiseen kameratyöskentelyssä on tehty Suomen elokuvasäätiön (SES) teettämän selvityksen pohjalta (Kotkaniemi, 2021 a ja b). Uskoakseni myös opetuksessa aletaan jatkossa kiinnittää enemmän huomiota tähän. Erityisen tärkeänä pidän intiimikohtauksen ohjaamisen opettamista ohjaajille, sillä he ovat vastuussa ja valtasuhteessa näyttelijöihin. Ja lisäksi kaikki näyttelijät eivät ole käyneet näyttelijäkouluja tai saaneet opetusta. Tämä on toki mahdollista myös ohjaajan kohdalla, joten on hyvä, jos eettiset käytänteet tulevat kiinteäksi osaksi alan yleisiä käytänteitä.

SES:n teettämässä ohjeistuksessa kannustetaan puhumaan kaikesta hyvissä ajoin, jo koekuvausvaiheessa. Työryhmän käytöksen kohtauksissa tulee olla asiallista ja epäasialliseen käytökseen tulee aina puuttua. Intiimikohtauksia ei tule koskaan tehdä koekuvauksissa. Näyttelijöiden rajoja tulee aina kunnioittaa. Eli jos näyttelijä kieltäytyy tekemästä jotain, esimerkiksi näyttämästä nännejään kuvassa, tulee sitä päätöstä kunnioittaa. Genitaalien koskettaminen on kaikissa tilanteissa kiellettyä. Ohjeistuksessa myös kannustetaan vahvasti läheisyyskoreografian käyttöön. (Kotkaniemi 2020b, 6-9)

Läheisyyskoreografi tai -koordinaattori on erityinen työnimike henkilölle, joka on palkattu tuotantoon intiimikohtauksia varten. Hänen työkuvaansa kuuluu intiimikohtauksista huolehtiminen, kuten niiden suunnittelu, koreografia sekä näyttelijöiden turvallisuudesta huolehtiminen intiimikohtausten kuvaustilanteessa. (Kotkaniemi 2020a, 145)

Lautkoski toteaa opinnäytetyössään, että läheisyyskoordinaattorin tärkeänä tehtävänä on ”rakentaa selkeää eroa näyttelijän oman seksuaalisen ilmentymisen ja roolihahmon seksuaalisuuden ilmaisun välille, jottei näyttelijän tarvitse eläytyä vastaanäyttelijän impulsseihin omana itsenään” (2021, 14). Hänen mukaansa ei voida pitää itsestään selvänä, että näyttelijä pystyisi itsenäisesti valmistautumaan seksikohtauksen näyttelemiseen. Tähän hän tarvitsee ohjaajan tai läheisyyskoordinaattorin kanssa tehtyä työtä asian prosessoimiseksi. Lautkoski pohtii kuvaustilannetta ja näyttelijän haavoittuvuutta siinä. Ohjaajan ei hänen mielestään pitäisi huudella kesken seksikohtauksen ohjeita, joissa näyttelijä joutuu improvisoimaan omaan seksuaalisuuteensa nojaten. (Lautkoski 2021)

Kotkaniemen laatimassa ohjeistuksessa määritellään, mitä asioita tulisi ottaa huomioon kameratyöskentelyssä elokuvallisia intiimikohtauksia tehtäessä. Intiimikohtausten tulisi olla jo käsikirjoitusvaiheessa mahdollisimman tarkasti määriteltyjä. Käsikirjoituksesta tulisi käydä ilmi intiimikohtauksen sisältö. Jos näin ei ole, tulee ohjaajan selvittää tapahtumat konkreettisesti. Näyttelijöiden kanssa on tärkeää käydä avointa keskustelua heidän rajoistaan. Näyttelijöitä ei saa pyytää ylittämään rajojaan. Intiimikohtausten koreografian tulisi olla tehty ennen kuvauksia. Kaikesta on hyvä keskustella etukäteen. Kohtausten kuvaaminen on hyvä suunnitella siten, että alastomuutta on mahdollisimman vähän aikaa. Taiteellisesti vastuussa olevien työryhmän jäsenten kanssa on hyvä myös puhua etukäteen, jotta he tietävät, mitä tapahtuu, mitkä ovat alastomuuden rajat ja mitä voi näkyä kamerassa. Etukäteen tulee myös sopia monitorin käytöstä setissä intiimikohtauksen aikana. Ylimääräisillä ihmisillä ei tulisi olla pääsyä monitorille. Intiimikohtauksissa pitäisi suosia suljettua settiä eli vain tarpeelliset työryhmän jäsenet ovat tuolloin paikalla. Intiimisuojia tulisi suosia. Kuvauksissa toiminta on hyvä käydä läpi vielä kerran, vaikka sitä olisi

etukäteen harjoiteltu. Kuvausten jälkeen voi varmistaa näyttelijöiltä, että heillä on kaikki hyvin. Jälkituotannossa on tärkeää, ettei materiaalia päädy niille kuulumattomille ihmisille nähtäväksi. Lopullisessa tuotteessa pitäisi näkyä vain sen verran, mitä on sovittu näyttelijöiden kanssa. (Kotkaniemi 2020b, 14-17)

2.3 Ammattinäyttelijä ja amatöörinäyttelijä

Minulta on monesti kysytty, mitä väliä sillä on, onko näyttelijä ammattilainen vai amatööri ja mitä sillä oikeastaan edes tarkoitan. Ihmettelen näitä kysymyksiä, sillä näyttelemineen on ammatti siinä missä muutkin. Siihen liittyy koulutus sekä kokemus. Koulutuksen myötä näyttelijä oppii tekniikoita ja menetelmiä ja kehittää taitojaan. Kokemuksen myötä nämä taidot jalostuvat. Jotkut voivat silti harrastaa näyttelemistä tai tulla alalle ilman koulutusta. Joka tapauksessa nämä termit on hyvä määritellä tämän työn osalta, jotta tiedetään, mitä niillä tässä tutkimuksessa tarkoitetaan.

Käytän työssäni määritelmän taustalla Suomen näyttelijäliiton jäsenvaatimuksia, joissa määritellään ammattinäyttelijäksi katsottu henkilö. Ammattinäyttelijällä on alan koulutus, sitä vastaava kokemus tai molemmat. Alan koulutus on korkeakouluopinnot. Sitä vastaavaksi kokemukseksi katsotaan työskentelyä kolmen vuoden ajan ammattimaisesti näyttelijänä siten, että pääasiallinen toimeentulo tulee näyttelijän työstä. Kyseeseen voi myös tulla yhdistelmä näitä kahta. (Näyttelijäliitto)

Tässä työssä en ole ottanut aivan näin tarkkoja kriteerejä erottelulleni. Mikäli henkilö työskentelee päätoimisesti eli saa tulonsa näyttelijänä tai hänellä on alan koulutus, olen katsonut hänet ammattilaiseksi. Kokenut amatööri on taas sellainen, joka tekee jotain muuta työtä, mutta jolla on näyttelemisestä paljon kokemusta. Tämä kokemus voi olla esimerkiksi avustajana tehtyjä rooleja, mainoksissa esiintymisiä tai harrastajateatteritoimintaa. Kokematon amatööri on taas henkilö, jolla ei juurikaan ole edeltävää kokemusta näyttelemisestä.

Erottelu amatööreihin ja ammattilaisiin näyttelijöiden osalta on olennaista sen mukaan, mitä näyttelijältä voi odottaa. Ammattilainen tietää ja osaa työhönsä liittyviä taitoja. Hän on saanut opetusta menetelmiin ja oletan, että hän osaa myös pitää parempaa huolta omasta työhyvinvoinnistaan. Amatöörien kohdalla ajattelen, että on erityisen tärkeää, että ohjaaja antaa enemmän ohjausta ja pitää enemmän huolta, ettei amatööri joudu tilanteeseen, joka ei ole sovelias tai muuten epäeettinen.

2.4 Feministinen pornoelokuva

Susanna Paasonen puhuu pornosta teoksessaan *Pornosta* (2015). Hänen mukaansa käsitettä on vaikea määritellä. Sitä voi kuitenkin yrittää. Määritelmän tekemiseen hän antaa kolme erilaista vaihtoehtoa. Ensimmäinen määritelmä koskee aiheita ja tyyliä. Eli sen mukaan seksuaalista ja erityisesti sukuelimiä ja seksiakteja esittävä materiaali on pornoa. Toinen vaihtoehto on määritellä porno sen tekijöiden aikomusten perusteella eli pornoa on sellainen, jonka tekijöiden aikeena on tehdä seksuaalisesti kiihottavaa materiaalia. Kolmas vaihtoehto määrittelyyn on katsojan kokemuksen perusteella eli se, mikä kiihottaa katsojaa, on pornoa. (Paasonen 2015, 9-10) Mielestäni porno on jotain, jossa toteutuvat jollain tavalla nämä kaikki kolme. Mutta toisaalta kaikki porno ei ole kiihottavaa kaikille. Ehkä annankin vähiten vastuuta tässä katsojalle. Aikomus pornoksi riittää, kunhan siinä on seksuaalista materiaalia.

Paasonen vertaa pornoelokuvaa kauhuelokuvaan. Siinä missä kauhuelokuvan on tarkoitus herättää pelkoa, on pornoelokuvan tarkoitus herättää seksuaalista kiihottumista. Pornoon liittyy kuitenkin häpeää, sillä seksuaalisuutta pidetään yksityisenä asiana, jonka mieltymyksistä ei haluta puhua julkisesti, kun taas kauhuelokuvamieltymyksistä voidaan rennosti puhua. (Paasonen 2015, 10)

Mutta jos pornon määrittäminen on vaikeaa, niin on myös feministisen pornon. Voiko pornon tekeminen edes olla feministinen teko? Kyllä voi, ainakin *The Feminist Porn Book*-artikkelien kirjoittajien mielestä (Taormino, et al. 2013). Feministinen porno on yksi pornon alamuoto. Se on eettisesti tuotettua siten, että työntekijöiden ja näyttelijöiden työhyvinvoinnista ja ympäristön turvallisuudesta huolehditaan. Tämä aspekti feministisestä pornosta on helposti ymmärrettävissä, mutta kun mennään sisältöön, käy ilmi, että käsite pitää sisällään monenlaisia merkityksiä. Feminististä pornoa voidaan katsoa olevan kaikki sellainen porno, joka pyrkii tuomaan näkyville seksuaalisuutta monipuolisesti haastaen valtavirran representaatioita sukupuolen, etnisyyden tai esimerkiksi identiteetin merkeistä. Se voi tutkia sellaisia asioita kuten halu, valta, kauneus ja nautinto epätavallisista ja vähemmistöjen näkökulmista. Se pyrkii pois heteronormatiivisuudesta ja stereotyyppioista. (Taormino, et al. 2013a, 9-16) Feministisen pornon määrittelyssä, samoin kuin pornon, olennaisena seikkana kuvautuu tekijöiden intentio.

Käsite feministisestä pornosta syntyi 1980-luvulla niin sanotun pornosodan (porn wars, sex wars) tuiskeessa Yhdysvalloissa. Tuolloin ryhmä feministejä

halusi kieltää misogyniseksi katsomansa pornon. Heidän yksi iskulauseensa oli "Porno on teoria, raiskaus on käytäntö". Tätä liikettä vastustamaan nousi joukko seksuaaliaktivisteja ja pornotyöntekijöitä. He näkivät pornon vastaisen liikkeen isoksi takaiskuksi feministiselle taistelulle naisten ja seksuaalivähemmistöjen oikeuksien tasavertaistamisessa. Näiden jännitteiden keitoksesta kehittyi käsite feministisestä pornosta. (Taormino, et al. 2013a, 9-16) Sen jälkeen asenteet pornoa ja varsinkin feminististä pornoa kohtaan ovat kokeneet muodonmuutoksen.

Tämän hetken ehkä kuuluisimpiin feministisen pornon ohjaajiin kuuluu Erika Lust, joka on voittanut palkintoja seksiposiitivisilla aikuisviihde-elokuvillaan, jotka kuvaavat seksuaalisuutta älykkäästi ja realistisesti, mutta samalla kiihottavasti. Hänen elokuvansa keskittyvät naisen nautintoon, elokuvalliseen laatuun, monimuotoisuuteen ja eettiseen tuotantoon. (ErikaLust) Feministisen pornon tekijä voi siis nykyään olla juhlistettu ja hyväksytty taiteilija, jonka työ nauttii laajaa arvostusta. Turhan usein seksityöhön liittyy kuitenkin edelleen jonkinlainen stigma. Tämä koskee erityisesti näyttelijöitä. Ja se stigma seuraa mukana koko loppuelämän. Pornoesiintyjä tietää sulkevansa monia ovia, kun hän lähtee sille uralle. (Glass, Zane, 2020)

Feministisen pornon näyttelijä Zeischeggillä on enimmäkseen hyviä kokemuksia pornonäyttelijänä. Tätä on edesauttanut, kun hänelle on kerrottu etukäteen, mitä kuvauksissa tapahtuu, ja kun hän on saanut maksun työstään. Hän puhuu myös siitä, että jotkut kohtaukset voivat näyttää siltä, että niissä on seksuaalista epätasa-arvoa tai ne ovat alentavia, mutta jos esiintyjät ovat suostuneet niihin ja ne ovat tavallaan roolileikkejä, niin ne eivät oikeastaan ole alentavia. Jotkut yhtiöt suosivat ennen ja jälkeen haastatteluja esiintyjille. Niissä voi helposti tuoda näkyviin suostumuksen läsnäolon elokuvissa. Zeischegg puhuu myös siitä, että eivät vain feministisen pornon tekijät toimi vastuullisesti, vaan myös valtavirran yhtiöistä hänellä on hyviä kokemuksia. Hän kertoo, että turvallinen työympäristö on sellainen, jossa voidaan avoimesti neuvotella ja kommunikoida esiintyjien välillä, on hyvä työskentelysuhde ohjaajaan ja että tiedetään kaikkien odotukset ja rajoitukset heti alkuun. Hänelle tärkeintä on siis suostumus. (Zeischegg, 2013, 265-270)

Feministisen ja valtavirtapornon tekemisessä on eroja. Valtavirtapornon näyttelijät Ryan Driller ja Aaron "Small Hands" Thompson kertoivat haastattelussa Men's Health-lehdelle työstään. Pornon tekemisessä on omat hyvät ja huonot puolensa, kuten missä tahansa työssä. Yleisesti miesten on vaikeampi päästä alalle. Kyse on yleensä tuurista. Miesnäyttelijä tarvitsee eniten kestävyyttä. Myös koolla on merkitystä, sillä kaikkiin asentoihin ei voi taipua pienemmällä varustuksella. Näyttelijän pitää myös pystyä esiintymään

kuvausryhmän edessä. Kun puhutaan heteropornosta, ohjaajat haluavat muutamaa yksinkertaista asiaa miesesiintyjältä: pitää saada erektio, kestää vaadittava aika ja saada ejakulaatio, kun on sen aika. Ulkonäkö ei ole kovin merkittävä asia. (Glass, Zane, 2020)

Feministisen pornon ohjaajat korostavat eri asioita työskentelyssään kuin valtavirtapornon tekijät. Taormino käy läpi omia työskentelymetodeitaan, kun hän ohjaa feminististä pornoa. Hän valitsee näyttelijät sen perusteella, ketkä haluavat harrastaa seksiä keskenään. Hänen elokuvissaan on myös usein näyttelijöiden haastatteluja, joissa he kertovat itsestään ja miksi he haluavat tehdä pornoelokuvia. Näin he saavat puhua omasta puolestaan ja suostumuksen olemassaolo tulee läpinäkyväksi. Taorminolle feministinen porno on reilu ja eettinen prosessi, jossa työympäristö on miellyttävä kaikille. Esiintyjät asettavat itse palkkionsa suuruuden ja tietävät etukäteen, mitä heidät on palkattu tekemään. Työympäristö on puhdas ja turvallinen. Esiintyjien pitää käydä sukupuolitautitesteissä 30 päivän välein tai useammin. Kuvauspaikalla on tarjolla turvaseksin välineitä kuten kondomeja, kumihanskoja ja muita. Esiintyjillä on myös aktiivinen rooli siinä, miten heitä kuvataan. Yhteistyö on tärkeä osa prosessia Taorminolle. Tärkeintä hänelle on, että kuvaukset ovat mahdollisimman mukava kokemus esiintyjille. (Taormino, 2013b, 255-264)

Pornoa on ollut saatavilla ilmaiseksi yllin kyllin ja helposti internetistä vuodesta 2006 alkaen (Pornovallankumous, 2020). Sitä ennen pornoa oli pitänyt vuokrata videovuokraamoista tai maksaa, jos halusi katsoa sitä internetistä. Feminististä pornoa on myös saatavilla runsaasti, mutta yleensä siitä pitää maksaa. Toisaalta feministisen pornon näyttelijät saavat yleensä pienemmän palkan kuin valtavirtapornon näyttelijät (Berg, 2017). Tässä tuntuu olevan erikoinen epäsuhta. Ehkä voisikin miettiä, onko pornosta maksaminen eettistä pornon kuluttamista. Tämä siirtäisikin vastuuta eettisyydestä myös katsojalle.

2.5 Autenttisuus

Autenttisuus tarkoittaa sitä, kun jokin asia on riisuttu epäaidoista aineksista (Tieteen termipankki, 2022). Se on vaikea määritelmä. Millä perusteella sitä mitataan? Elokuvien maailmassa puhutaankin usein illuusiosta, joka kirjaimellisesti tarkoittaa juuri päinvastaista. Elokuvan kohdalla illuusio merkitsee sen synnyttämää todellisuusvaikutelmaa (Kielitoimiston sanakirja). Se ei siis ole totta, vain vaikuttaa siltä. Pornossa autenttisuutta käytetään usein käsitteenä tilanteesta, jossa näyttelijät näyttävät aitoa seksuaalisuuttaan ja aidosti nauttivat tehdessään pornoa (Ryan, 2013).

Jenni Kaunisto käsittelee opinnäytetyössään aitoutta elokuvissa (2012). Hän on kiinnostunut erityisesti katsojan kyvystä samaistua tunnetasolla. Hän tutkii, mitkä tekijät elokuvatekemisen prosessissa edesauttavat tätä päämäärää. Hän käyttää aitoutta elokuvassa käsitteenä, joka kuvastaa katsojan kykyä samaistua näkemäänsä. Johtopäätöksissään Kaunisto toteaa, ettei ole olemassa selkeää kaavaa aitouden tavoitteluun. Yleisössä on lauma yksilöitä, joilla on jokaisella oma yksityinen taustansa ja kokemuksensa. Elokuvantekijä voi siis kertoa tarinaa, joka liikuttaa häntä itseään ja toivoa tätä kautta tavoittavansa myös katsojat. Kyse on lopulta tarinankerronnasta. Hän käyttää käsitettä emotionaalista realismista. (Kaunisto 2012, 6 ja 67) Olen ehdottomasti tämän termin kannalla. Se kertoo paremmin, mitä elokuva tavoittelee kuin pelkkä sana aitous tai autenttisuus.

Kameratyöskentelyssä seksikohtausta tulee käsitellä kuten tanssikoreografiaa tai taistelukoreografiaa. Sitä ei voi improvisoida. Seksin ja intohimon illuusio siis luodaan huolellisella suunnittelulla. Porno on erilaista. Siihen liittyy iso vaatimus aitouteen. Näyttelijöiden tulisi ainakin jossain määrin olla aidosti kiihottuneita. He harrastavat oikeasti seksiä. Kuvauksia ei voi suunnitella yhtä tarkasti kuin elokuvallisen seksin kohtauksia. Toisaalta siinäkin voidaan etukäteen sopia, mitä kuvauksissa suunnilleen tapahtuu. Esimerkiksi seksuaalisten kumppanien määrä tai siitä, millaista seksiä kuvauksissa on tarkoitus tehdä, voidaan sopia etukäteen.

Pornoteollisuudessa autenttisuuden tavoittelu on pitkään ollut kuin alan Graalin malja, erityisesti feministisen pornon kentällä, mutta myös monissa muiden tyyllilajien pornoelokuviissa. Heather Berg pohtii artikkelissaan (2017), että tämän autenttisuuden tavoittelun taustalla vaikuttaa pornonvastaisen feminismin taistelu, joka erotti autenttisen seksuaalisuuden kaupallisesta seksuaalisuudesta eli pornosta. Tämän oletuksen taustalla oli, että on olemassa jotain sellaista kuin autenttinen seksuaalisuus ja että autenttisuus on lähtökohtaisesti sosiaalisesti ja poliittisesti hyvä asia. Bergin mielestä autenttisuuden tavoittelu vaikuttaa varsin vahvasti pornotyön prosessiin, eikä aina työntekijän hyvinvointia edistävällä tavalla. Bergin käsittelyssä autenttisuudella tarkoitetaan tilannetta, jossa esiintyjä on kuvaustilanteessa oma itsensä ja haluaa olla tekemässä pornoa eikä tee sitä vain rahan vuoksi. Berg ei siis suosittele ottamaan autenttisuuden tavoittelua itsestään selvyytenä feministisen pornon tuotannoissa, tai muutenkaan pornoa tehtäessä. (Berg, 2017)

Berg haastatteli artikkeliaan varten pornon tekijöitä (tuottajia, ohjaajia sekä näyttelijöitä) ja seurasi näiden työtä sekä matalan budjetin valtavirtaelokuviissa että feministisissä pornoelokuviissa. Hän toteaa, että myös pornon kentällä on nähtävissä postfordistisen työetiikan vaikutukset. (Berg, 2017) Fordin nimi

viittaa työvoiman standardoituun massatuotantoon, joka oli tyypillinen yhteiskunnan tapa järjestää työvoima teollistuvassa yhteiskunnassa. Postfordismi puolestaan viittaa jälkiteollistuvan yhteiskunnan työvoiman hallinnointiin, jossa inhimillinen tai henkinen pääoma ovat yrityksen tärkein resurssi. (Peltokoski et al., 2005) Pornoteollisuudessa tämä näkyy siinä, että työpaikalla teesi ”Ole oma itsesi”, toimii usein työnjohtamisen työkaluna. Se, että rakastaa, sitä mitä tekee, voi samaan aikaan olla riski ja myös suojeleva tekijä. Postfordistinen työetiikka kutsuu sitoutumaan työhön henkilökohtaisesti eikä niinkään vain velvollisuudesta tai elannon takia. Tuottajat ovat huomanneet, että pornon autenttisuus luo isompaa myyntiä elokuville eli se tuo enemmän rahaa. Myös työntekijä, jolla ”on hyvä asenne” kameran käydessä ja sen ulkopuolella on mukavampi työkaveri kuvauksissa. (Berg, 2017)

Monet pornonäyttelijät tuovat kuitenkin esiin, että autenttisuus on todellakin heidän työhyvinvointiaan edistävä asia. Esimerkiksi Tobi Hill-Mayer, joka on trans-nainen, osallistui kuvauksiin, jossa hänen piti esiintyä omaa seksuaalisuuttaan vastaan. Hän on yleensä hyvin maskuliininen nainen, mutta nyt hänen piti olla korkokengissä ja poseerata naisellisesti. Hän koki vaikeaksi erektion ylläpidon sekä orgasmin saamisen. (Hill-Mayer 2013, 155–163) Hän siis tuo esiin tilannetta, jossa hänen työnsä olisi helpompaa ja miellyttävämpää, jos hän saisi tehdä sitä tuoden esiin autenttista seksuaalisuuttaan työssään.

Myös feministisen pornon ohjaajalle Tristan Taorminolle on tärkeää luoda kuvauksiin positiivinen työympäristö. Yksi tärkeä tekijä, jolla hän tätä tavoittelee, on antaa näyttelijöille aktiivinen osa esityksen luomisessa. He voivat näyttää ja jakaa omaa luontaista seksuaalisuuttaan osana luovaa yhteistyöprosessia. (Taormino, 2013b) Berg kuitenkin kritisoi tätä asennetta. Hänen mukaansa oman seksuaalisuuden jakaminen voi olla lopulta työläämpää, kun helpompaa olisi oikeastaan vain näytellä roolia. Jotkut esiintyjät kokevat vaikeammaksi esimerkiksi palkasta neuvottelun, jos oletuksena on vaatimus nauttia siitä, mitä tekee. ”Ole vain oma itsesi” lausahdus toimii ohjaamisen välineenä sekä hyvässä että huonossa. Tämä asenne tuo sekä valtaa takaisin näyttelijöille, mutta se myös asettaa heille enemmän vastuuta sisällöstä. He myös joutuvat näin tuomaan enemmän omaa seksuaalisuuttaan esiin. Osalle Heatherin haastattelemia näyttelijöitä se on negatiivinen asia. Osalle näyttelijöistä se, että saa toteuttaa ekshibitionistisia taipumuksiaan ja saa siitä palkkaa, oli riittävä seikka työhyvinvoinnin ja työssä viihtymisen kannalta. Toiset olisivat vain halunneet tulla töihin, tehdä työnsä, saada rahat ja lähteä kotiin. Usein myös autenttisuutta tavoittelevien feminististen pornoelokuvien kuvauspäivät saattavat venyä hyvin pitkiksi, kun mukavan ilmapiirin luomiseen käytetään runsaasti aikaa. Alalla esiintyvä vaatimus autenttisuuteen ja siihen, että näyttelijä on ”hyvä tyyppi” eikä tee pornoa vain rahan takia voi helposti johtaa mm. pidempiin työtunteihin tai alempaan palkkaan, kun näyttelijä ei ole hyvässä neuvotteluasemassa näiden asioiden suhteen. (Berg, 2017)

Kuten mikä tahansa ura, myös pornouraan liittyy plussia ja miinuksia. Siinä palkka ei aina ole niin hyvä kuin luullaan, terveysriskit ovat osa työtä ja työpäivät ovat pitkiä. Pornotyö siis todella on työtä. Se ei ole vain hauskanpitoa. Mutta lopulta monille alan näyttelijöille työ on antoisaa, sillä he saavat palkan tekemällä jotain, mitä rakastavat. (Glass, Zane, 2020) Työ on jollain tavalla siis kutsumusammatti. Ja näin autenttisuuden vaatimukset ovat ymmärrettävä ja välttämätön osa työtä. Mietin tässä omaa ammattiani lääkärinä, jota myös pidetään kutsumusammattina mitä suurimmissa määrin. Mutta joskus minullakin on huono päivä. Silti teen työpäiväni ja kuuntelen potilaita. Näyttelen osani enkä joka päivä jaksaa olla aidosti välittämässä kaikista ihmisistä. Sallittakoon tämä myös pornonäyttelijöille. Joskus sitä voi vain tulla töihin ja tehdä työnsä. Aina ei ole pakko viihtyä.

3 Menetelmät

3.1 Tutkimuksen tarkoitus

Tavoitteeni on selvittää elokuvallisen intiimikohtauksen ja pornoelokuvan ohjaamisen eroja suhteessa eettiseen työskentelyyn. Työhyvinvoinnista huolehtimisella voidaan vaikuttaa myös taiteeseen, kun luodaan parhaat mahdolliset olosuhteet näyttelijälle onnistumiseen. Ihmisten pitäisi myös olla oikeutettuja kunnioittavaan kohteluun työpaikallaan. Tämä asia tuntuu ilmiselvältä. Näyttelijä on perinteisesti ollut varsin haavoittuvassa asemassa, erityisesti intiimikohtauksissa. Tähän tietoisuuteen herättiin maailmanlaajuisesti viimeistään vuonna 2017 metoo-liikkeen myötä. Seksityötä ja pornoa ei yleisesti ole juuri arvostettu ja sen alan käytänteet ovat olleet hyvin kirjavina. Lorelei Lee kutsuu pornonäyttelemistä työksi siinä, missä jotain muutakin. Mutta hän on kokenut ongelmaksi yhteiskunnan suhtautumisen hänen työhönsä. Hän kutsuu tätä pornon sosiaalisesti seuraukseksi (Lee, 2013). Omassa työssäni pureudun näiden asioiden pohtimiseen rajaamalla tutkimustani seuraavalla tavalla.

Tutkimuskysymys 1: Miten elokuvallisen intiimikohtauksen ja pornoelokuvan seksikohtauksen ohjaaminen eroaa toisistaan?

Tutkimuskysymys 2: Voiko pornoelokuvan turvalliseen ohjaamiseen soveltaa samoja ohjeistuksia kuin elokuvallisen intiimikohtauksen tekemiseen on laadittu?

Oma oletukseni on, että samankaltaiset säännöt pätevät pornoelokuvan ohjaamiseen ja elokuvan intiimikohtauksen ohjaamiseen, muutamien pienin eroavaisuuksin. Oletan myös, että intiimikohtauksen ohjaaminen on varsin selkeää ja se voidaan helposti toteuttaa eettisesti, kun pidetään kiinni muutamista selkeistä ohjeistuksista. Ohjeistus elokuvallisia intiimikohtauksia varten on tehty SES:n toimesta ja pidän sitä hyvin kattavana. Itselläni ei ollut sitä käytössä, kun ohjasin omia esimerkkejäni, sillä ohjeistus on laadittu vasta sen jälkeen. Tietoa aiheesta on ollut kuitenkin saatavilla jo ennen SES:n ohjeistusta. Sitä ei vain ole systemaattisesti opetettu.

Tavoitteenani on selvittää erityisesti pornon ohjaamiseen parempia ohjeita ja helpompaa valmistautumista, sillä siihen ei ole laadittu yhtenäistä ohjeistusta. Kirjallista materiaalia aiheesta on kuitenkin saatavilla.

3.2 Lähestymistapa ja aineisto

Aineistoni koostuu omista opiskeluaikaisista ohjaustöistäni ja niistä keräämistä kokemuksista ja havainnoista. Käyn läpi myös aiheesta saatavilla olevaa kirjallisuutta ja peilaan sitä omiin kokemuksiini.

Tutkimukseni on laadullinen tutkimus ja se pohjautuu etnografiseen menetelmään. Olen tehnyt muistiinpanoja elokuvaprosessieni aikana ja lisäksi pohdin nyt retrospektiivisesti eteeni tulleita tilanteita kirjoittaessa opinnäytetyötäni. Pyrin katsomaan tilanteita mahdollisimman avoimesti, mutta toki omasta subjektiivisesta kokemusmaailmastani käsin. Olen sisällä tutkimuskohteessani yhtenä kokijana. Olen tavallaan itse osa tutkimuskohdettani.

Tutkimuksessani otan tarkempaan tarkasteluun neljä ohjaamaani lyhytelokuvaprojektia. Yksi näistä on feministinen pornoelokuva ja loput kolme ovat fiktiivisiä lyhytelokuvia. Vertaan kolmen fiktiivisen elokuvaprojektin intiimikohtauksien ohjaamista pornoelokuvani ohjaamiseen. Etsin yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia suhteessa eettiseen työskentelyyn näyttelijöiden kanssa. Saatan nostaa esiin aineiston käsittelyssä joitain yksityiskohtia tai tilanteita, jos niillä on merkitystä tutkimukseni kannalta. En kerro tutkimuksessani työryhmän tai näyttelijöiden kokemuksista tai mielipiteistä. Keskityn erityisesti omaan kokemukseeni ohjaajana ja siihen, mikä on tuntunut toimivan ja mikä ei. Pyrin tätä tutkimusta tehdessä myös noudattamaan eettisiä periaatteita siten, että suojelen näyttelijöideni yksinäisyyttä. En käsittele näyttelijöiden henkilökohtaisia mielipiteitä tai mieltymyksiä. Tämä kuitenkin rajoittaa hieman sitä, mitä esimerkkejä voin tuoda pohdittavaksi, jos pohdintani olisi liittynyt näyttelijän mielipiteisiin tai yksityisiin ominaisuuksiin.

Aluksi keskityn tarkastelemaan näyttelijän ja ohjaajan välisen luottamuksellisen suhteen luomista ja mitkä tekijät siihen vaikuttavat. Sitten pohdin autenttisuuden pyrkimyksiä intiimikohtauksissa ja pornossa. Käyn läpi myös joitain asioita työryhmän suhteesta näyttelijöihin. Vertaan intiimikohtauksen eettistä ohjaamista pornoelokuvan eettiseen ohjaamiseen.

Lyhytelokuva *Eläimet ja luonto* on valmistunut vuonna 2018. Siinä kaveriporukka viettää iltaa mökillä pelaten lautapeliä, jonka aikana paljastuu kolmiodraama. Elokuvasa on kohtaus, jossa salarakkaat suutelevat ulkona. Käsitelen tätä suutelukohtausta yhtenä esimerkkinä ohjaamistani intiimikohtauksista. Elokuva oli kurssityö, joten siihen osallistui koko

vuosikurssini työryhmän jäsenenä. Sen työvaiheet ajoittuivat 1. ja 2. vuoden opintoihin. Tuohon aikaan olin varsin kokematon ohjaajana. Samoin oli työryhmäni, sillä kyseessä oli opintojemme alkuvaihe. Olin myös valinnut näyttelijöiksi melko kokemattomat amatöörinäyttelijät.

Lyhytelokuva Noema on valmistunut vuonna 2019. Siinä päähenkilö huomaa tuntemattoman naisen seuraavan häntä. Muut eivät huomaa seuraajaa. Seuraava nainen on fyysinen ilmentymä päähenkilön sisäisestä kamppailusta oman itsensä kanssa. Hänen on lopulta kohdattava itsensä. Elokvassa on kohtaus, jossa on alastomuutta ja seksuaalista toimintaa. Noema oli oma projektini, jonka toteutin vapaavalintaisina opintoina. Olin itse valinnut pienen työryhmäni. Kuvauksissa kameran takana meitä oli vain viisi henkilöä. Olin tässä projektissa jo hieman kokeneempi, myös näyttelijät ja työryhmäni olivat jo hieman kokeneempia kuin edellisen esimerkin elokuvassa.

Minikom mediasarja Puuman tunnustukset on taiteellinen opinnäytetyöni. Se koostuu viidestä 5 minuutin mittaisesta jaksosta. Sarjan päähenkilö tulee jätetyksi ja huomaa kohta päätyneensä sänkyyn itseään huomattavasti nuoremman miehen kanssa. Sarjassa on pari seksikohtausta ja jonkin verran suutelemista. Näyttelijät eivät olleet missään kohtaa täysin alasti, vaan heillä oli vähintään alusvaatteet päällä. Ohjatessani tätä projektia olin itse opintojeni loppuvaiheessa ja jo varsin kokenut, ja myös työryhmäni oli kokenutta. Osa taiteellisesti vastuussa olleista henkilöistä oli jo valmistunut ja toimi ammattikentällä. Minisarja valmistui vuonna 2022.

Feministinen pornoelokuva Aamiaista teatterissa on kuvattu loppuvuodesta 2019, mutta valmistui vasta keväällä 2022. Elokvassa päähenkilö herää vieraasta sängystä. Hän haluaisi jatkaa kuumaa leikkiä uuden tuttavuutensa kanssa, mutta hänen täytyy matkata unimaailman halki saadakseen haluamansa. Elokuva kertoo yhteyden luomisesta. Elokvassa on yksi masturbaatiokohtaus sekä yksi seksikohtaus. Molemmissa kohtauksissa on oikeaa seksuaalista toimintaa. Elokvun näyttelijät, työryhmä ja minä olimme ensikertalaisia pornon tekijöinä, mutta meillä oli sama yhteinen tavoite: tehdä pornoelokuva eettisesti siten, että se olisi myös taide-elokuva. Tämä toimii kiinnostavana vertailukohtana muille esimerkeilleni, sillä siinä oli alastomuutta ja intiimikohtauksia, mutta varsinainen seksi oli aitoa eikä näyteltyä. Minua kiinnostaa miettiä, miten tällaisessa asetelmassa voi toimia turvallisesti ja eettisesti.

Materiaalissani on hyvin erilaisia tilanteita, sillä osa esimerkkielokuvista on opiskelujeni alkuvaiheilta, jolloin minulla itselläni oli varsin vähän kokemusta

ohjaamisesta ja olin epävarmempi. Myös työryhmän kokemustaso vaihtelee projektista toiseen. Joukossa on kurssielokuva, johon kaikkien kurssilaisten oli pakko osallistua sekä sellaisia elokuvia, joihin olin pyytänyt työryhmää. Näyttelijöiden kokemustaso vaihteli kokemattomasta amatööristä ammattinäyttelijään.

Etnografinen tutkimusote sopii hyvin aineistooni, sillä katson ohjaamista sisältä käsin omista kokemuksista. Haluan saada perusteellisen käsityksen tutkimuskohteestani, ymmärtää aihetta syvällisesti, ja luoda kenties uusia ideoita ja hypoteeseja tutkimukseni pohjalta. (Kananen, 2014)

Etnografinen tutkimus on sisältäpäin lähestyvä tutkimus, joka yleensä tutkii kulttuuria. Siinä tutkija hakeutuu tutkimuskohteensa luonnolliseen ympäristöön (Saaranen-Kauppinen, Puusniekka, 2006). Tässä tutkimuksessa olen itse toiminut ohjaajana saaden näin hyvän käsityksen ohjaajan työstä ja siihen liittyvistä asioista. Tällaisen lähtökohdan ongelmana voi olla liika subjektiivisuus.

Aikaisempi kokemukseni lääkärinä ja psykoterapeuttina vaikuttaa jonkin verran tyyliini ohjata. Se ei varsinaisesti ole tämän tutkimuksen aihe, mutta jollain tavalla tämä oma näkökulmani vaikuttaa tekemiseni taustalla. Psykoterapeuttina minun on usein pysyttävä mahdollisimman neutraalina työskentelysuhteessa potilaani kanssa. En saa paljastaa itsestäni henkilökohtaisia asioita, sillä kyse ei ole minusta vaan potilaastani. Taidetta ei kuitenkaan voi tehdä neutraalisti, vaan siinä minun on tuotava vahvasti omia näkemyksiäni esiin. Ohjaajana voin ja minun tulee paljastaa itsestäni enemmän kuin terapeuttina. Erityisesti näyttelijöiden kanssa työskennellessä olen huomannut, että jos näytän heille hieman omaa haavoittuvuuttani tai epätäydellisyyttäni, on luottamussuhteen syntyminen otollisempaa. Molemmissa työskentelysuhteissa on kuitenkin mielestäni kyse luottamuksen rakentamisesta.

Olen itse toiminut ohjaajana työssäni käyttämässä aineistossa ja vaikka tarkoitukseni on ollut toimia näyttelijöitä suojellen, en ole varma, miten he ovat kokeneet ohjaamiseni. En ole haastatellut muita kuvauksiin osallistuneita henkilöitä enkä käytä tutkimuksessani heidän sanomiaan asioita. Intiimi- ja pornokohtauksiin osallistuneilta näyttelijöiltä olen kerännyt kirjallisen suostumuksen tutkimukseen osallistumisesta, sillä keskityn työssäni erityisesti näyttelijän ja ohjaajan väliseen työskentelyyn. Työryhmästä puhun varsin yleisluonteisesti ilman, että ketään voi henkilöidä tai tunnistaa, joten heiltä en katsonut olevan tarpeen kerätä suostumusta. Näyttelijöille lähettämäni suostumuskaavakepohja ja tutkimustiedote löytyvät liitteistä.

Jokaisen esimerkkini ohjaamiseen valmistauduin etukäteen huolellisesti. Valmistautuessani ohjaamaan intiimikohtauksia tai pornoelokuvaa lähdemateriaalinani tai ohjeinani toimivat muistiinpanot muutamasta ohjauskurssista sekä jotkin lukemani kirjat. Tein myös omia pohdintoja lääkärin ja terapeutin kokemuksestani käsin intuitiivisesti.

Ennen ohjaamiseen valmistautumista olen usein palannut aina uudestaan Judith Westonin elokuvaohjaamista käsittelevän teoksen äärelle (1999). Hän käsittelee näyttelijän ohjaamista kameratyöskentelyssä. Hän kehottaa, että seksiä tai väkivaltaa sisältäviin kohtauksiin tulee aina tehdä koreografia eikä niitä saa improvisoida. Hän puhuu tässä kohta näyttelijän turvallisuudesta. Vasta koreografian jälkeen voidaan miettiä kohtauksen emotionaalista sisältöä. Hän kehottaa myös puhumaan alastonkohtauksista jokaisen näyttelijän kanssa erikseen etukäteen. Hän puhuu myös siitä, että kaikki tällaiset kohtaukset tulisi tehdä asiantuntijoiden valvonnassa. (Weston, 1999, 313 ja 334)

Opintojeni aikaisilla ohjauskursseilla ei juurikaan keskitytty intiimikohtausten ohjaamiseen vaan yleisesti ohjaamiseen. Parhaiten intiimikohtauksiin hyödynnettäviä oppeja sain Esa Illin pitämältä ohjauskurssilta (2018). Hän puhui siitä, että kun näyttelijä tuntee itsensä turvallisesti kuvaustilanteessa, mahdollistaa se hyvän näyttelemisen. Hän rohkaisi kohtaamaan näyttelijän jännityksen ja puhui luottamuksesta. Hän puhui myös kuvausten atmosfääristä ja miten koko työryhmällä on vaikutus siihen. Ilmapiiri taas vaikuttaa loppukädessä myös näyttelijään, joka tekee luovaa työtä. Illi käsitteli myös seksuaalisten kohtausten ohjaamista. Hän mainitsi niiden olevan mekaanisia, joiden toiminnasta on sovittava näyttelijän kanssa etukäteen. Tämän ymmärsin tarkoittavan käytännössä koreografian tekemistä kohtauksiin.

3.3 Aineiston analyysi

Tutkimukseni aineisto koostuu omista muistiinpanoistani ja havainnoistani toimiessani ohjaajana. Peilaan tutkimuksessani näitä havaintoja kirjallisuuteen. Analysoin aineistoa pyrkimällä ymmärtämään tutkimuskohdettani omien havaintojeni pohjalta ja kirjallisuudessa kuvattujen muiden löydösten pohjalta. Tutkimusotteeni on etnografinen, joka on yksi laadullisen tutkimuksen alamuodoista. Sen juuret ovat antropologisessa tutkimuksessa. Etnografi elää sisällä tutkimassaan kulttuurissa ja tutkii sitä sisältä käsin. (Kananen, 2014, 7-9)

Erityisesti osallistuvassa havainnoinnissa, jota itsekkin olen toteuttanut, tutkija ottaa osaa tutkimansa kulttuurin arkeen ja tekee havaintoja kulttuurista sen jäsenenä. Autoetnografiassa tutkija on itse osa tutkimuskohdetta, jolloin havaintojen painopiste siirtyy enemmän juuri tutkijaan itseensä. (Fingerroos, Jouhki 2014, 90)

Etnografisessa tutkimuksessa tutkimuksen luotettavuus on hyvin vahvasti tutkijan itsensä käsissä. Tutkija valitsee itse aineistonsa laajuuden, tutkimuksen kohteen ja miten hän kerää aineiston. Kerätystä aineistosta on usein mahdollista saada hyvin erilaisia tuloksia vain vaihtamalla näkökulmaa tai tutkimusongelmaa. Samalla tutkimusongelmalla kuitenkin on saatavissa samat tulokset, vaikka tutkija vaihtuisi. (Kananen, 2014, 139-143) Aineistoni analyysissä olen pyrkinyt varmistamaan tulosten luotettavuuden tarkastelemalla aihetta kirjallisuuden kautta. Pyrin löytämään muiden kirjaamana samankaltaisia löydöksiä, kuin mitä itse olen tehnyt.

Intiimikohtauksen ohjaamisen analysoinnissa nojaudun erityisesti Kotkaniemen tekemään ohjeistukseen aiheesta (2020b). Pornoelokuvien ohjaamisesta löysin tekijöiden kuvaamia näkemyksiä eettisestä ohjaamisesta *The Feminist Porn Book*-kirjasta (Taormino et al., 2013). Heather Bergin artikkelissa pohditaan erityisesti pornon tekemisen työoloja (Berg, 2017). Analysoin omia kokemuksiani tekstien kautta ja pohdin, millä tavalla nämä käytännössä sopivat omaan aineistooni tai kokemuksiini.

Aineistonkeruu jakso sijoittuu useamman vuoden ajalle alkaen opintojeni alkupäästä. Muistiinpanoja on kertynyt päiväkirjamaisesti, muistiinpanoina sekä pohdintoina ohjausprojektieni eri tuotantovaiheissa. Koska kyseessä on opiskeluun liittyvät projektit, olen usein myös kirjoittanut raportin projektin päätteeksi. Nyt tehdessäni opinnäytetyön tutkimustani olen poiminut muistiinpanoistani olennaiset tutkimukseeni liittyvät kohdat. Lisäksi olen jälkikäteen pohtinut ohjaustilanteita ja kirjannut niistä pohdintoja ylös. Olen sen jälkeen jaotellut nämä materiaalit eri aihealueiden perusteella. Tiedostan kuitenkin, että tällaisen henkilökohtaisen itse eletyn materiaalin kanssa on melko mahdotonta olla olematta ennakkoluuloinen tai vaikutuksille altis (Ehn, 2014, 74). Toivon, että kirjallisuuden kautta oman materiaalin tarkastelu auttaa minua kyseenalaistamaan riittävästi omia ennakkoluulojani.

Tästä aiheesta puhuu myös Johanna Aromaa, joka on tehnyt kenttätutkimusta tanssijoiden parissa osallistumalla itsekkin tanssimiseen muiden joukossa. Hän pohti sitä, että itse osallistuminen vie huomiota pois ympäristöstä, mutta että vain kokemalla tanssimisen, hän voi ymmärtää sitä (Aromaa, 2014, 258).

Aromaa ja Miia-Leena Tiili pohtivat kehollisten kokemusten tärkeyttä ja niiden tulkintaa etnografisessa tutkimuksessa. He argumentoivat kehollisen kokemuksen olevan tärkeä asia sanattoman tiedon saavuttamisessa. (Aromaa, Tiili, 2014, 258) Itselläni on varsin vähän kehollisen tutkimustiedon pohdintaa, mutta ajattelen, että jonkin verran tiedostamatonta tietoa on mahdollista saada olemalla itse tekemässä tutkimuskohteen elämää.

Toivon oppivani omista kokemuksistani ja toivon, että ne auttavat myös jatkossa muita tuomalla lisänäkemystä näyttelijän ja ohjaajan väliseen vuorovaikutukseen hankalana pidetyissä tilanteissa eli seksuaalista sisältöä sisältävän kohtauksen ohjaamisessa. Seksuaalisuuteen liittyy edelleen tabuja ja sitä pidetään, aiheestakin, yksityisenä asiana. Erityisesti pornoelokuvassa näyttelijä tuo esiin omaa seksuaalisuuttaan, minkä ajattelen vaativan häneltä jonkinlaista ekshibitionismia ja myös kutsumusta alalle. Analysoin tilanteita vertailemalla erityisesti ohjaamieni intiimikohtausten ohjaamista feministisen pornoelokuvan ohjaamiseen.

4 Tulokset

4.1 Avoimuus, luottamus ja kommunikaatio

Ohjaajan ja näyttelijän välinen kommunikaatio ja luottamus ovat minulle avainasioita työskennellessäni ohjaajana. Tämä sama pätee sekä elokuvalliseen intiimikohtaukseen että pornoon tai yleensä minkälaisen tahansa audiovisuaalisen projektin ohjaamiseen. Olen pohtinut erilaisia näkökulmia tämän yhteistyösuhteen kehittämiseksi. Näyttelijän pitää pystyä heittäytymään, pysymään rentona, mutta samaan aikaan tarkkana ja valppaana. Hän on avoin ympäristölle, mutta myös omalle sisimmälleen ja tuntemuksilleen. Hän tarvitsee ohjaajaa auttamaan häntä kohti päämäärää. Jotkut näyttelijät kaipaavat tätä ohjaajan läsnäoloa konkreettisemmin tai enemmän, ja toiset näyttelijät vähemmän. Oman kokemukseni mukaan lapsinäyttelijät sekä kokemattomat amatöörit kaipaavat enemmän ohjaajan läsnäoloa, kun taas ammattilaiset ja kokeneet näyttelijät omaavat paljon omia menetelmiä ja keinoja päästä lopputulokseen. He vaikuttavat olevan myös varmempia tekemisestä eivätkä tarvitse yhtä paljon varmistelua ohjaajalta. Tämän huomasi selkeimmin ohjatessani opinnäytetyötäni Puuman tunnustukset. Siinä minulla oli käytössäni ammattinäyttelijät. Ohjaaminen tuntui hyvin kevyeltä. Näyttelijät tarjosivat minulle usein oma-aloitteisesti asioita ja me vain keskustelimme tarinasta ja joistain yksityiskohdista etukäteen. Kuvauksissa ottoja ei yleensä tarvittu kuin muutama, sillä näyttelijöiden tekeminen oli huoliteltua ja tarkkaa.

Myös erityyppiset kohtaukset luovat erilaisia haasteita. Intiimikohtaus on yksi näyttelijäntyön kannalta haastavimpia tilanteita, mutta sekin voidaan tehdä turvallisesti näyttelijän fyysisiä ja henkisiä rajoja kunnioittaen. Pornoelokuvassa taas näyttelijät näyttävät jotain todella intiimiä ja henkilökohtaista, omaa seksuaalisuuttaan. Heidän pitää yleensä oikeasti kiihottua ja kyetä harrastamaan seksiä ohjaajan sekä muun kuvausryhmän katsellessa heitä. Pornon näyttelemisen eroaa joissain määrin elokuvallisesta näyttelemisestä. Pornossa seksiä harrastetaan oikeasti, joten siinä ollaan jo lähtökohtaisesti lähempänä näyttelijän omaa persoonaa. Pornossa on jotain dokumentaarisuuden ominaisuuksia.

4.1.1 Koe-esiintyminen ja näyttelijävalinta

Luottamussuhteen rakentaminen alkaa jo koe-esiintymisessä, jossa ohjaajana olen pyrkinyt kommunikoidaan sen, mitä etsin ja millaisia asioita tuleva projekti vaatii näyttelijöiltä. Erityisesti intiimikohtausten osalta olen jo roolitusta tehdessä varmistanut, että näyttelijä on valmis käsikirjoituksen ja tarinan vaatimuksiin. Tämä on tietysti erityisen selvää pornoelokuvan kohdalla. Hakiessani

näyttelijöitä feministiseen pornoelokuvaani, tein hakijoille selväksi, että kyseessä oli oikeaa seksiä sisältävä elokuva. Tämä johtikin näyttelijävaihtoon varsin varhaisessa vaiheessa projektia, sillä toinen alun perin valitsemistani näyttelijöistä alkoi epäröidä omaa valmiuttaan. Koska suostumus on olennainen osa eettistä työskentelyä, päädyin vaihtamaan näyttelijää. Näyttelijän epäröinti ja projektin jatkaminen eettisesti ei tuntunut mahdolliselta. Tämä oli mielestäni hyvä päätös. Samat säännöt pätevät mielestäni yhtä lailla myös elokuvallisen intiimikohtauksen kohdalla. Olen aina puhunut jo koe-esiintymisessä siitä, jos elokuvassa on ollut alastomuutta tai intiimikohtauksia. Eräässä lyhytelokuvaprojektissani, jossa oli elokuvallinen seksikohtaus sekä alastomuutta, yksi näyttelijöistä kieltäytyi roolista tästä syystä, sillä hän ei halunnut tehdä niitä. Päädyin valitsemaan toisen näyttelijän enkä lähtenyt muuttamaan esimerkiksi käsikirjoitusta, joka on tietysti yksi vaihtoehtoinen toimintatapa.

En ole koskaan vaatinut alastomuutta tai seksuaalista toimintaa esitettävän koe-esiintymistilanteessa. Tämä on pätenyt kaikkiin lyhytelokuvaprojekteihini, myös feministisen pornoelokuvan koe-esiintymiseen. Koe-esiintymisissä on käyty läpi muita asioita. Pornoelokuvan koe-esiintymisessä kysyin näyttelijöiltä heidän motiivejaan hakea mukaan tällaiseen elokuvaan. Valituilta näyttelijöiltä kysyin myös, oliko heillä taustalla seksuaalisia traumoja, jotka kenties voisivat tulla esiin tai vaikuttaa kuvauksissa. Kysyin syytä hakeutua elokuvaan, sillä pornoelokuva herättää monenlaisten ihmisten kiinnostusta. Haluan aina suojella näyttelijöitäni. Siihen kuuluu myös se, että heillä on hyvä olla toistensa kanssa. Kysymykseni taustalla on lisäksi ajatus suostumuksesta. Halusin ohjata pornoa, jossa näyttelijät todella haluavat tehdä pornoa. Minulla ei ollut pelkoa, että he olisivat hakeutuneet elokuvaani esimerkiksi epätoivoisena vain rahan takia, sillä en voinut maksaa kuin pienen palkkion, noin 200 €/näyttelijä.

Heather Berg tuo tähän rahan takia pornon tekemiseen erilaisen näkökulman (2017). Yleensä rahan takia pornon tekemistä pidetään ongelmallisena suostumuksen näkökulmasta. Ajatellaan, että siihen voi liittyä hyväksikäyttöä, kun näyttelijän motiivina on taloudellinen ahdinko. Erityisesti feministisissä pornotuotannoissa, mutta myös valtavirtapornossa, onkin korostettu näyttelijävalinnassa työstä nauttimista tärkeänä motivaatiotekijänä. On haluttu valita pornoelokuvaan näyttelijöitä, jotka nauttivat työstään. Berg kuitenkin argumentoi, että tämä periaate vain hyödyttää tuottajia, sillä elokuvia voidaan tehdä halvemmalla, jos näyttelijän motiivi on, että hän rakastaa työtään. Hänen selvityksessään käy ilmi, että monille pornonäyttelijöille riittävän hyvä palkka tehdystä työstä on tärkeä tekijä lisäämässä tyytyväisyyttä työhön. Vaikka kohtauksessa tehtiin jotain, mitä he muutenkin vapaa-aikanaan nauttivat tehdä, niin isompi palkkio vaikutti kuitenkin tyytyväisyyteen. (Berg, 2017)

Lähtiessäni tekemään feminististä pornoelokuvaani, halusin ehdottomasti maksaa näyttelijöille jotain, mutta tiesin, ettei palkkio voi olla kovin suuri. Koin, että pornoa ei voi tehdä eettisesti, jos näyttelijät eivät saa lainkaan palkkiota. Mutta koska palkkio oli pieni, halusin myös näyttelijät, jotka kokivat feministisen pornon tekemisen intohimokseen. Pidin tätä tärkeänä suostumuksen kannalta. En todellakaan halunnut asettaa ketään tilanteeseen, jossa he olisivat joutuneet tekemään jotain, mitä eivät halua tehdä. Mutta en tullut ajatelleeksi, että palkkion voisi nähdä vallan välineenä. Toisaalta opiskelijaelokuvat ovat ainakin Turun AMK:ssa yleensä hyvin pienibudjettisia, joten näyttelijöille ei yleensä ole voinut maksaa mitään. Heidän syynsä hakeutua näyttelemään opiskelijaelokuvaan liittyvät yleensä haluun kartuttaa kokemusta kameratyöskentelystä tai vain intohimo näyttelemiseen.

Yleensä en ole maksanut mitään opiskelijaelokuvien näyttelijöilleni. Olen saattanut korkeintaan maksaa heidän matka- ja yöpymiskulunsa, mutta en aina sitäkään. Tavallisesti näyttelijät siis tulevat opiskelijaelokuvaan, koska haluavat kokemusta näyttelemisestä tai ovat kiinnostuneita juuri kyseisestä tarinasta tai projektista. Feministisen pornoelokuvani kohdalla pidin kuitenkin ehdottoman tärkeänä, että näyttelijät saivat edes pienen palkkion. He antavat minulle niin paljon, että halusin heidän saavan jonkin kompensaation siitä. Toiveeni oli kuitenkin, että olisin voinut maksaa heille täyden palkan, mutta se ei lopulta ollut mahdollista, sillä en saanut kerättyä riittävästi sponsoreita elokuvalle.

Hakijoiden ilmoittama syy hakea näyttelijäksi feministiseen pornoelokuvaani oli yleensä kiinnostus pornoon tai kiinnostus tehdä juuri feminististä pornoa. Seksuaalisuus ja sen ilmaiseminen valtavirrasta poikkeavalla tavalla voi olla vapauttavaa. Myös työryhmässäni oli useita, jotka kokivat projektin henkilökohtaisesti tärkeäksi feministiseksi teoksi.

4.1.2 Tutut näyttelijät

Luottamuksen luominen on yhtä merkityksellistä sekä amatööri- että ammattinäyttelijöiden kanssa. Sen luomiseen käytän yleensä samoja menetelmiä molemmissa tapauksissa. Jos näyttelijät ovat minulle ennestään tuttuja, luottamussuhteen luominen ei ala alusta vaan sitä on pohjustettu jo edellisessä projektissa. Esimerkiksi Eläimet ja luonto lyhytelokuvaan valitsin amatöörinäyttelijät opiskelukavereideni joukosta. Tässä oli se etu, että tunsimme toisemme jo etukäteen ja he tunsivat myös työryhmää ja toisensa suurimmalta osin. Koska kyseessä oli elokuvaopiskelijat, he myös tunsivat työnkulun, vaikka olivat näyttelijöinä amatöörejä. Kavereiden kanssa toisaalta mietin, että miten osoitan heille ohjaajan roolini, kun jossain toisessa projektissa

olen saattanut toimia esimerkiksi kamera-assistenttina, kun he ovat olleet taiteellisesti vastuullisessa roolissa. Mutta elokuvaopiskelijat ovat tottuneet siihen, että opintojen aikana työnkuvat projekteissa vaihtuvat. Se tuntui lopulta hyvin luontevalta. Tässä kyseisessä projektissa koin, että näyttelijöihin ja harjoituksiin panostaminen tuotti tulosta. He tiesivät, etten ollut kovin kokenut ohjaajana enkä yrittänyt peitellä sitä. Rehellisyys tuntuikin toimivan usein parhaiten.

4.1.3 Mistä luottamus koostuu?

Eri projektien myötä kokemukseni ohjaajana on karttunut. Itselleni kokemuksen tuoma varmuus on helpottanut ohjaamista. En joudu enää miettimään kaikkea alusta saakka. Silti valmistautuminen ja luottamuksen sekä kommunikaation aspektit ovat kaikissa projekteissa edelleen otettava huomioon. Luottamuksen rakentaminen näyttelijöiden kanssa ei kuitenkaan liity kokeneisuuteeni ohjaajana, siis sen määrään. Myös kokematon ohjaaja voi luoda hyvää kommunikaatiota ja luottamusta näyttelijöihin. Mielestäni se, että osoitan kunnioitusta näyttelijöitä kohtaan sekä olen rehellinen, on toiminut kaikissa tilanteissa parhaiten. Jos en tiedä jotain, on parempi sanoa se ääneen. Joskus kysymysten pohtiminen yhdessä onkin johtanut johonkin tärkeään oivallukseen, johon en itsekseni olisi päässyt. Ohjaaminen ja näytteleminen on vuorovaikutusta, joka toimii molempiin suuntiin. Toisaalta ajattelen, että ohjaajana minun on sopeuduttava näyttelijään, ei hänen minuun. Eri näyttelijät toimivat hieman eri tavoin ja hyötyvät hieman erilaisista ohjeista. Kun valmistaudun ohjaamaan, mietin, että jokaisella näyttelijällä on oma tapansa tehdä työtään. Pyrin aina mukauttamaan ohjaamiseni siihen, mikä kenenkin kanssa toimii. Tämä muistuttaa potilastyötä. Yritän kuunnella potilasta ja hänen ongelmaansa, hänen pelkojaan ja auttaa häntä parhaani mukaan. Pohjimmiltaan näissä tilanteissa on aina kyse kommunikaatiosta sekä kunnioituksesta.

Luottamus syntyy selkeästä kommunikaatiosta ja läsnäolosta. Myös näyttelijöiden ollessa tauolla olen pyrkinyt viettämään aikaa heidän kanssaan. Luottamus on asia, johon vaaditaan aikaa. Sitä ei voi saada noin vain. Se pitää tavallaan ansaita osoittamalla olevansa luottamuksen arvoinen toimimalla eettisesti elokuvaprojektin alusta loppuun. Seuraavassa projektissa tutun näyttelijän kanssa voidaan taas jatkaa tästä saavutetusta luottamuksesta. Olen miettinyt tosin, että kenties luottamusta voi herättää myös sillä, jos olisi alalla tunnettu siitä, että toimii ohjaajana eettisesti ja näyttelijöitä kunnioittaen. Silloin oma maine voisi olla jo apuna ennen näyttelijän tapaamista luottamussuhteen rakentajana.

4.1.4 Harjoitukset

Koe-esiintymisen jälkeen harjoitukset ovat yleensä seuraava askel luottamuksen muodostumisessa samalla, kun valmistaudutaan itse kuvauksiin. Harjoituksissa tulemme tutuiksi. Harjoituttamalla näyttelijöitä varmistan myös, että tiedämme, kaikki mitä kuvauksissa tapahtuu. Ohjatessani amatöörien välistä suutelukohtausta, käytin paljon aikaa siihen, että totutin nämä kaksi ihmistä olemaan lähellä toisiaan. Teimme neutraaleja läheisysharjoitteita kuten, että laitoin heidät vain istumaan vastakkain siten, että heidän polvensa koskettivat toisiaan ja he katsoivat toisiaan silmiin. Kävimme myöhemmin läpi myös tarkan koreografian kohtauksen osalta, mutta varsinaista suutelemista ei harjoiteltu vaan se otettiin mukaan vasta kameran käydessä. Olimme kuitenkin keskustellen käyneet etukäteen läpi, millainen suudelma olisi. Olen miettinyt jälkikäteen, olisiko minun pitänyt kysyä näiltä näyttelijöiltä heidän aikaisemmista kokemuksistaan suutelemisesta. Toisaalta ehkä avoin ilmapiiri riittää siihen, että näyttelijät voivat tuoda asioita esiin, jos kokevat tarpeelliseksi. Kaikki eivät halua puhua omista kokemuksistaan.

Myös harjoituksissa on hyvä muistaa huolehtia näyttelijöiden rajojen kunnioittamisesta. Kaja Dunn puhuu *Stanislavsky and Intimacy*-webinarissa rajoista ja suostumuksesta (2021). Näyttelijän tulisi hänen mielestään itse saada päättää omista rajoistaan, jotta hän voi vapaasti ja psykologisesti turvallisesti tutkia ja luoda. Rajat ovat eri asia kuin epämukavuus. Jos näyttelijän rajoista huolehditaan, hän voi mennä luottavaisemmin epämukavuusalueelleen, mikä edesauttaa luovuuden läsnäoloa. Hän tuo esiin, että me kerromme tarinoita. Se on meidän tehtävämme ja näyttelijä antaa kehonsa tarinan käyttöön. Dunn ei esimerkiksi kehota nuorta näyttelijää kokemaan ensisuudelmaansa elokuvan kuvauksissa. (Dunn, 2021) Tämä juuri onkin huolenaiheeni kokemattomien näyttelijöideni kanssa. Onko heillä ollut riittävästi sellainen olo, että he voivat sanoa ei ja kieltäytyä omia rajojaan ylittävästä toiminnasta. Näyttelijä haluaa miellyttää ohjaajaa, mikä voi johtaa siihen, että he unohtavat miettiä itseään. Ja ajattelen tämän olevan erityisesti kokemattomien amatöörinäyttelijöiden ongelma, sillä heillä ei ehkä ole käsitystä siitä, ettei heidän tarvitse suostua kaikkeen, mitä heille ehdotetaan.

Ammattinäyttelijöiden kanssa en ole kokenut tarvetta lähteä aivan niin perusasioista liikkeelle luottamuksen ja rentouden harjoittamisessa kuin amatöörinäyttelijöiden kanssa. Yleensä heidän kanssaan olen enemmän lähtenyt keskustelemaan suoraan heidän rajoistaan sekä miettimään koreografiaa.

Feministisen pornoelokuvani näyttelijät olivat kokemattomia pornon tekemisessä. Murehdin etukäteen sitä, että heillä voi olla suuri halu ja kiinnostus tehdä pornoa ja erityisesti feminististä pornoa, mutta he eivät voi tietää, millaista se oikeasti on. On eri asia miettiä tekevänsä jotain kuin todella tehdä se. Kuvausten aiheuttamat paineet tai esillä oleminen seksuaalisena olentona ja alasti työryhmän edessä voi olla karu kokemus. Huomasin kuitenkin, että samat menetelmät luottamuksen rakentamisesta toimivat feministisessä pornoelokuvassa kuin muissakin lyhytelokuviissani. Myös harjoitukset antoivat kuvan näyttelijöille siitä, millaista heillä on toistensa seurassa.

Myös pornoelokuvassani käytin aikaa harjoituksiin. Kuvauksia ennen harjoittelimme kohtauksia näyttelijöiden kanssa. Seksikohtausta varten kävimme läpi vaatteet päällä sopivia asentoja kuvausten kannalta. Puhuimme myös siitä, mistä kumpikin pitää. Puhuimme paljon heidän henkilökohtaisista mieltymyksistään, koska heidän piti oikeasti harrastaa seksiä, ei vain näytellä sitä. En tiedä, oliko se oikea päätös keskustella heidän omista mieltymyksistään vai olisiko minun pitänyt enemmän keskittyä elokuvan sisältöön ja toteuttaa seksikohtausta enemmän siihen sidottuna. Teimme kuitenkin molempia eli kerroin myös, millainen tunnelma kohtauksessa on ja millainen on roolihenkilöiden tunnetila kohtauksessa. Ajattelin silti, että heidän on oltava oikeasti kiihottuneita ja tilanteesta pitää tehdä mahdollisimman mukava heille. Tätä kiihottuneisuuden vaatimusta olisin mielestäni voinut työstää heidän kanssaan enemmän. Kuvauspäiviin erityisesti olisin voinut tarjota tuotannon puolesta enemmän kiihottavaa materiaalia ja apuvälineitä kuvauspaikalle.

4.1.5 Koreografia

Intiimikohtausta ei yleensä kannata ajoittaa aivan kuvauspäivien alkuun vaan vasta hieman myöhemmäksi. Siten näyttelijät ovat jo ehtineet tottua toisiinsa ja työryhmään. Luottamusta on ehditty työstää lisää muun työskentelyn kautta. Se ei kuitenkaan ole aina mahdollista. Esimerkiksi feministisessä pornoelokuvassani elokuvan ensimmäinen seksikohtausta, jossa oli päähenkilön masturbaatiota, kuvattiin ensimmäisenä kuvauspäivänä. Tämä sujui yllättävän hyvin. Vaikka tässä kohtauksessa tarvittiin vain päähenkilön näyttelijää, oli toinen näyttelijä kuvauspaikalla auttamassa ottojen välillä tunnelman ja kiihottumisen ylläpitämisessä. Näyttelijöiden välinen yhteys vaikuttikin toimivan tässä tapauksessa.

Kaikkien omien projektieni intiimikohtauksien koreografiaa on voitu suunnitella valmiiksi ja harjoitella itse kuvauspaikassa ennen kuvauksia siten, että näyttelijät ovat pukeissa. Tämä on myös tuonut selkeyttä ja turvallisuutta näihin tilanteisiin. Lopullinen koreografia on siis tehty kuvauspaikalla. Usein sitä oli kuitenkin jo suunniteltu alustavasti harjoituksissa. Koreografian tekeminen ja

siitä keskustelu etukäteen näyttelijöiden kanssa liittyy kommunikaatioon. Kommunikaatioon liittyy myös se, että kysyn näyttelijöiltä intiimikohtauksiin liittyen, mitkä ovat heidän rajansa. Varmistan rajat suhteessa siihen, mitä näkyy kameralle ja myös, mihin heitä saa koskea tai onko jotain, mitä he eivät halua tehdä. Kysyn usein myös heidän mielipidettään koreografiasta. Heillä on parempi näkökulma roolihenkilönsä, koska he lähestyvät roolia sisältäpäin. Haluan keskustella siitä, tuntuuko intiimikohtauksen koreografia sopivalta kyseiselle hahmolle.

Kotkaniemi puhuu selvityksessään läheisyyskoreografista (Kotkaniemi, 2020a, 61). Minulla ei ollut intiimikohtauksissa erikseen sellaista henkilöä, mutta pornoelokuvaa ohjattaessa käytimme safe person-nimellä henkilöä, joka huolehti kuvausten aikana näyttelijöiden henkisestä hyvinvoinnista. Tämä tuntui jälkikäteen hieman keinotekoiselta, sillä hän oli paikalla vain seksiä sisältävissä kohtauksissa. Oli paljon luontevampaa, että maski- tai pukuhenkilö huolehti kanssani näyttelijän hyvinvoinnista. He tulevat kuitenkin jo luonnostaan näyttelijöiden luokse ottojen välillä tuoden suojavaatteita tai korjaamaan ehostusta. Suljetun setin tekniikalla työryhmää tulisi olla paikalla mahdollisimman vähän kuvaustilanteessa. Pornoa kuvatessa tilanteeseen tulee helposti liikaa odotuksia, jos asioista tekee liian ison numeron. Kuvaustilanteen olisi hyvä pysyä mahdollisimman rentona ja paineettomana. Kaikki erityisjärjestelyt saattavat heikentää tätä rentouden ja keskittymisen ilmapiiriä.

4.1.6 Kuvaukset

Feministisen pornoelokuvani kuvaustilanteessa kerroin näyttelijöille omista seksuaalisista kokemuksistani. Ajattelin, että se loisi rennompaa ilmapiiriä, kun jaan heille jotain intiimiä itsestäni. Muissa lyhytelokuvissani ja niiden intiimikohtauksissa pidin huolta, että kuvaustilanne oli rauhallinen, mutta myös, että kaikki tiesivät, mitä tehdään. En kokenut tarpeelliseksi, että siellä jaan näyttelijöille seksikokemuksiani. Se olisi jopa saattanut tuntua kiusalliselta.

4.1.7 Jälkituotanto

Lyhytelokuvani Noeman kohdalla kävi niin, että yhdessä otossa näyttelijän nänni näkyi yöpaidasta huolimatta kameralle. Tämä korjattiin seuraavaan ottoon. Leikkausvaiheessa kuitenkin juuri se nänniotto oli parhaiten onnistunut. Kysyin näyttelijältä lupaa käyttää tuota ottoa ja hän sanoi sen sopivan. Jos hän olisi sanonut ei, emme olisi käyttäneet sitä. Näin kommunikaation tärkeys ja näyttelijän rajojen kunnioitus tulee ottaa huomioon jokaisessa elokuvan tekemisen vaiheessa. Tässä kohtaa voisi kyllä keskustella, että häiritseekö rinnan näyttäminen tuossa kohtauksessa tarinan muuta kerrontaa. Että viero se katsojan huomiota liikaa muualle. Minusta elokuvissa ei pidä ottaa asioita liian

vakavasti, kuten ei muutenkaan elämässä. Rajoista oli sovittu ja rinnan näkyminen yöpaidasta huolimatta oli jotenkin todella elämänkaltaista ja todellista.

4.1.8 Merkki onnistumisesta

Uskon, että olen useissa projekteissani onnistunut luottamuksellisen suhteen luomisessa näyttelijöiden kanssa. Tehdessäni opiskeluaikani viimeistä projektia, eli taiteellista opinnäytetyötäni moni näyttelijä, joka oli ollut aikaisemmissa projekteissani, tarjosi itseään mukaan elokuvaani. Minun ei tarvinnut pyytää heitä vaan he halusivat itse tulla. Se mielestäni osoittaa, että näyttelijät pitävät ohjaustyylistäni ja menetelmistäni. He saavat minut ajattelemaan, että aikaisemmat pohdintani työtavoistani ovat osuneet oikeaan. Pidän tällaista luottamuksenosoitusta suurella arvolla, sillä luottamuksen ja eettisen työskentelyn menetelmät ovat minulle avainasioita. Ajattelen, että ne myös tuottavat parhaan lopputuloksen, kun työilmapiiri on suotuista. Haluan myös itse viihtyä työssä, joten näillä eettisillä pyrkimyksillä autan myös itseäni.

4.2 Autenttisuuden pyrkimykset

Ohjaamillani elokuvilla haluan kertoa jotain aitoa ja rehellistä. Vaikka tarinoissa olisi yliluonnollisia elementtejä tai juoni ei olisi realistinen, haluan tunnetasolla henkilöhahmojen matkan olevan uskottava ja samaistuttava. Ne kertovat jotain ihmisyydestä. Seksi ja himo ovat osa elämää. Yksi sitä vahvasti eteenpäin vievistä voimista. Kaikissa opiskeluaikani elokuvissani myös nämä intiimikohtaukset tai seksikohtaukset olen pyrkinyt tekemään siten, että ne ovat uskottavia. Usein erityisesti pornoelokuvissa tilanteet ja näyttelemisen on teennäistä. Se on yksi lajityypin tunnusmerkkejä. Omassa feministisessä pornoelokuvassani halusin sekä näyttelemisen että seksin näyttävän aidoilta, luontevalta. Se oli kunnianhimoisen tavoite ensimmäiselle pornoelokuvalleni.

Olen yleensä saanut hyvää palautetta ohjaamistani intiimikohtauksista. Niitä on pidetty uskottavina ja niissä esitettyjä tunteita aidon oloisina. Aitoutta on kuitenkin vaikea mitata tai määritellä. Se väistää tulkintaa. Mutta kenties eettinen työskentelyotteeni näyttelijöiden kanssa sekä tavoitteeni luottamuksen rakentamisesta vie asioita myös kohti aitoutta. Tästä samasta aiheesta puhuu Kaja Dunn. Hänen mielestään, kun näyttelijät tietävät, että heidän rajojaan kunnioitetaan, se vapauttaa heidät työntämään itseään kohti epämukavuusalueita. Epämukavuus on eri asia kuin rajat. Moni asia näyttelemisessä voi olla epämukavaa. Mutta jos näyttelijän rajoja kunnioitetaan, se lisää hänen rentouttaansa ja luovuutta ja tuo tavallaan enemmän tilaa kokeilla, kun näyttelijä voi tutkia kohtauksia vapaammin, kun hänen ei tarvitse murehtia rajojensa rikkomisesta. (Dunn, 2021)

Joelle Ré Arp-Dunham puhuu samassa webinaarissa Dunnin kanssa (2021). Hän puhuu primaareista ja sekundaarisista tunteista. Primaarinen tunne on vahva eikä sitä voi hallita. Sekundaarinen tunne tapahtuu, kun esimerkiksi muistelee tapahtumaa, jossa tuo primaarinen tunne tapahtui. Sekundaarinen tunne on se, joka toimii näyttelijän työkaluna. Sitä voi kontrolloida ja sen voi valjastaa taiteen palvelukseen. Tämänkin teorian valossa autenttisuutta kohti voidaan mennä, kun näyttelijä hallitsee työkaluaan eli itseään. Eettisyys puhuu aitouden puolesta. (Ré Arp-Dunham, 2021)

On olemassa paljon todisteita siitä, että eettinen työote ja näyttelijän työhyvinvointi tukee näyttelijän kykyä luoda aidontuntuista taidetta. Mutta entä pätevätkö nämä samat säännöt pornossa? Mielestäni tämä on monisyinen kysymys. Heather Bergin pohdinnat aiheesta viittaavat siihen, että autenttisuuden tavoittelu voi joissain tapauksissa jopa olla vastaan työntekemisen eettisyyttä (2017). Hänen kyseenalaistuksensa liittyy erityisesti siihen vaatimukseen, että pornoa tehtäessä näyttelijällä pitäisi olla hauskaa, jotta porno näyttää aidolta. Omassa feministisessä pornoelokuvassani pyrkimykseni oli myös kohti autenttisuutta sekä näyttelijöiden todellista nautintoa. Yritin varmistaa, että näyttelijöilläni oli kaikki hyvin, että he olisivat oikeasti kiihottuneita ja että he saisivat myös palkkion työstään.

Halusin näyttää molempien näyttelijöiden tai roolihahmojen nautintoa. Erotus pornoelokuvan näyttelijän ja roolihahmon halun tai seksuaalisuuden välillä on mielestäni hankala käsite. Yleensä elokuvallisissa intiimikohtauksissa näyttelijän ei tarvitse tuoda omaa seksuaalisuuttaan kohtaukseen, vaan kyseessä on roolihahmon seksuaalisuus. Tämä on neutraalimpaa kuin pornoelokuvan seksikohtaus, jossa on kyse kuitenkin oikeasta seksistä. Feministisessä pornoelokuvassa yleisesti halutaan näyttää aitoa seksiä ja aitoa kiihottumista.

Mietin myös omaa jännittämistäni tai kokeneisuuttani suhteessa autenttisuuden tavoitteluun. Olin usein huolissani, että jos olen epävarma, tarttuu se näyttelijöihin tai en kykene tarpeeksi auttamaan heitä pääsemään luontevaan lopputulokseen. Kun olen kokenut ja tiedän, mitä teen, olen rennempi ja minun on helpompi siirtää tätä rentoutta myös näyttelijöihin. Toisaalta kun olen tekemässä jotain, mitä en osaa, otan asioista selvää, kyselen. Olen tarkempi. Teen enemmän työtä. Molemmista tilanteista minulla on ollut kokemus siitä, että autenttisuus on saavutettu. Tämä linkittyy kommunikaatioon, rehellisyyteen ja kunnioitukseen. Pornosta minulla on vain yksi kokemus, joten sitä en voi verrata tilanteeseen, jossa olisin kokenut ja rento.

Ohjaajana koko aikaisempi elämä toimii materiaalina omaan työhön. Sieltä saattaa ammentaa yllättäviäkin asioita, jotta voi ohjata elokuvaa kohti autenttisuutta. Esimerkiksi Eläimet ja luonto lyhytelokuvassa oli taistelukohtaus. Meillä ei ollut taistelukoreografia käytössä, joten suunnittelin sen itse. Olin joskus harrastanut taistelulajeja. Yllättäen siitä oli nyt hyötyä. Pystyin opettamaan näyttelijöilleni perusliikkeitä taistelussa. Ikinä ei tiedä, mikä oma kokemus voi olla käyttökelpoinen. Suutelukohtausta suunnitellessani samaisessa lyhytelokuvassa, käytin omia kokemuksiani suutelemisesta pohjana ohjaamiselle. Uskottavuus liittyy siihen, mitä minä uskon. Olen ohjaaja ja kerron sellaista tarinaa, mitä haluan kertoa. Tietysti monesti ammattikentällä ohjaaja tekee töitä niiden projektien kanssa, joita hänelle tulee eteen. Aina ei pääse valitsemaan itselle tärkeää tai henkilökohtaista projektia ja se on myös hyvä tilanne. Mutta joka tapauksessa ajattelen, että ohjaaja lähtee jokaiseen projektiin omasta lähtökohdastaan, kokemuksistaan ja mieltymyksistään ponnistaen. Ehkä intiimikohtausten ohjaaminen monista tuntuukin tästä syystä erityisen kiusalliselta (Kotkaniemi, 2021a, 177). Oma kiinnostusta tai seksuaalista mieltymystä ei haluta näyttää julkisesti.

Ohjaaminen kuten muukin taide lähtee jollain tavalla sisältäni. Myös feministisen pornoelokuvan lähtökohdana oli omalla kohdallani sama kuin yleensä feministisen pornon tekijöillä. Toive tehdä pornoa, joka vastaa paremmin omaa seksuaalista mieltymystä kuin tarjolla olevat pornoelokuvat. Feministisen pornon lähtökohdana saattaa olla esimerkiksi se, ettei löydä omaa mielitekoaan täyttävää pornoa valtavirran materiaalista ja tekijä lähtee toteuttamaan omia fantasioitaan ja sellaista pornoa, jota hän haluaa nähdä, pohtii myös Ms. Naughty artikkelissaan (2017).

Feministisen pornoelokuvan ohjaaja on näin avoimempi siitä, mikä on hänen oma seksuaalisuutensa, mitä hän haluaa katsoa tai mikä kiihottaa häntä. Elokuvallisessa intiimikohtauksessa tällaista ei varmasti vaadita, vaikka aitouteen tai uskottavuuteen pyrittäisiinkin. Siis ei vain näyttelijät, vaan myös ohjaaja joutuu olemaan aidommin läsnä pornoelokuvassa omana itsenään ja omien intiimien halujensa kanssa. Hän joutuu näyttämään itsensä. Taidetta joutuu tekemään aina rehellisesti. Jollain tasolla taiteilija kulkee sisimmäinen ydin esillä, oli se sitten upotettu millaiseen valeasuun tahansa. Jos kyseessä ei ole ohjaajan oma käsikirjoitus, silloin ohjaaja ohjaa katsetta. Hän näyttää sen, mitä haluaa katsoa. Kaikki lähtee näyttelijävalinnasta alkaen ja joissain tilanteissa jopa siitä, mitä projekteja valitsee ohjattavaksi. Jos valinnan varaa siis on.

Olin itse käsikirjoittanut ohjaamani pornoelokuvan yhdessä toisen opiskelijan kanssa. Se oli hyvä kokemus, koska silloin tarinaa voi työstää yhdessä toisen kanssa. Olen myöhemmin miettinyt, että oliko yksi motiivi kirjoittaa käsikirjoitus

toisen kanssa se, ettei tarina silloin ole niin henkilökohtainen. Jos olisin kirjoittanut käsikirjoituksen yksin, henkilöityisi se pelkästään minuun. Seuraavassa feministisessä pornoelokuvaprojektissa haluan ehdottomasti tehdä käsikirjoituksen itse ja näyttää rohkeammin, että mikä kiihottaa minua. Taidetta voi tehdä vain rehellisesti. Pelko voi olla esteenä taiteelle.

Näyttelijät ovat välillä huolissaan fyysisistä ominaisuuksistaan intiimi- ja alastonkohtauksissa. Esimerkiksi yksi näyttelijä kertoi minulle murehtivansa, onko hän tarpeeksi tiukassa kunnossa alastomuutta sisältävään kohtaukseen. Ainoa fyysinen ominaisuus, jonka olen koskaan itse ottanut puheeksi näyttelijöiden kanssa, on ollut miesnäyttelijöiden parta. Mutta jos näyttelijä itse on ollut huolissaan omasta ulkonäöstään, olen pyrkinyt keskustelemaan hänen kanssaan aiheesta. Tähän asti näillä asioilla ei ole ollut merkitystä, sillä itse pyrin autenttisuuteen ja rehellisyyteen. Ihmiset ovat haluttavia sellaisina kuin ovat eikä kenenkään ole tarvinnut muuttaa fyysistä olemustaan elokuviani varten. Tietysti olisi eri asia, jos käsikirjoitus vaatisi tietynlaista fyysistä olemusta. Silloin asian voi ottaa puheeksi jo näyttelijävalintaa tehdessä.

Pornoelokuvan kohdalla autenttisuuden vaatimus on haastava tavoite, sillä kiihottuminen ja sen ylläpitäminen on vaikeaa tilanteessa, jossa on iso porukka muita ihmisiä katsomassa. Ohjaamassani feministisessä pornoelokuvassa päädyimme vähentämään kiihottumisen vaatimuksen aiheuttamaa painetta siten, että osa seksistä oli näyteltyä. Tässä kenties olisin voinut keskittyä enemmän kiihottumisen ylläpitämisen keinoihin ja tuoda niitä lisää kuvaustilanteeseen. Näitä voisivat olla erektiolääkitys, pornon saatavuus setissä tai näyttelijöillä mukana oleva avustava henkilö, joka kuvien välillä ylläpitäisi heidän kiihottumistaan. Tristan Taormino puhuu sen puolesta, että kiihottuminen feministisessä pornoelokuvassa syntyy luontevasti, kun näyttelijät ovat aktiivisina toimijoina vaikuttamassa tarinaan ja siihen, mitä setissä tapahtuu. Yhteistyö näyttelijöiden kanssa on osa hänen pornon ohjaamisen prosessiaan (Taormino, 2013b).

Samoilla linjoilla Taorminon kanssa on pornonäyttelijä Tobi Hill-Mayer. Hän on trans-nainen. Hän osallistui kuvauksiin, jossa hänen piti esiintyä omaa seksuaalisuuttaan vastaan. Hän on yleensä hyvin maskuliininen nainen, mutta nyt hänen piti olla korkokengissä ja poseerata naisellisesti. Hän koki vaikeaksi erektion ylläpidon sekä orgasmin saamisen. (Hill-Mayer, 2013)

Hill-Mayerin esimerkki sekä Taorminon toimintatapa kannustavat ottamaan näyttelijän oman seksuaalisuuden vahvasti keskiöön feministisen pornoelokuvan tekemisessä. Tämä on hieman erilainen tapa tehdä feminististä

pornoelokuva kuin oma elokuvani. Minun pornoelokuvani oli hyvin tarinapainotteinen, joten lähtökohta ei ollut tutkia, mitä valitsemani näyttelijät olisivat luonnostaan tehneet tai millä tavoin he olisivat halunneet tulla nähdyksi seksuaalisessa mielessä. Oma tapani oli tavallaan hybridi elokuvallisen kerronnan ja feministisen pornon välillä. Jatkossa minua kiinnostaisi viedä työtapaani lähemmäs Taorminon tapaa tehdä pornoa. Halun tutkiminen ja sen esittäminen mahdollisimman aitona kiinnostaa. Mutta se on erilainen lähtökohta tehdä pornoelokuva kuin mitä minä lähdin tekemään Aamiaista teatterissa-feministisessä pornoelokuvassa.

Pornoelokuvan ohjaamisesta minulla on vielä paljon opittavaa. Onhan minulla vasta yksi kokemus siitä. Koin olleeni hyvin epävarma ohjatessani feminististä pornoelokuvaani. Mutta olen tyytyväinen, että uskalsin tehdä projektin. Uskalsin näyttää, että minä pidän pornosta ja haluan ohjata sitä. Se on vapauttanut minua myös muissa projekteissa. Jotenkin taiteen tekeminen on häpeän voittamista. Ylitin oman rajani. Kaikki luova tekeminen kuitenkin ponnistaa tekijän ominaisuuksista, ajatuksista, omasta persoonasta. Se on rohkeaa, mutta samaan aikaan se voi olla kuluttavaa työtä. Omaan itseään pitää käyttää työkaluna. Tässä se jollain etäisellä tavalla muistuttaa psykoterapeutin työtä. Vaikka psykoterapeutin pitää olla neutraali, eri tavalla kuin ohjaajan, tekee terapeutti työtään omalla persoonallaan. Terapiassa yksi korjaava elementti on vuorovaikutussuhde potilaan ja terapeutin välillä. Elokuva tehdessä ohjaajan ja näyttelijän välinen suhde on myös olennainen osa luovaa prosessia, se tila, jossa taide voi joko kukoistaa tai tuntua hankalalta. Ohjaaja auttaa näyttelijää kohti tavoitetta. Siinä vuorovaikutuksessa aitous on olennaista. Ja myös kun kerrotaan tarinoita, on niiden aitous se juttu, minkä katsoja voi tunnistaa ja ottaa mukaansa omaan elämään. Tämä sama asia näyttäytyy sekä elokuvissa että pornossa.

Kiihottamisen pyrkimystä usein vähätellään. Sitä ei pidetä taiteena. Mielestäni ihan turhaan. Miksi komedia olisi vähäpätöisempää koska se pyrkii naurattamaan, miksi porno olisi vähäpätöisempää ja vähemmän taidetta, koska se pyrkii kiihottamaan. Se voi hyvin olla taidetta ja se voi hyvin olla autenttista. Elämä on hyvin monimuotoista ja sen tulisi näkyä myös taiteessa, joka kommentoi elämää.

4.3 Työryhmän suhde näyttelijöihin

Työryhmän ja näyttelijöiden välinen suhde on tärkeä erityisesti intiimikohtauksia kuvattaessa. Olen kokenut, että usein opiskelijaelokuvissa ilmapiiri on mukava ja ystävällinen. Työryhmä suhtautuu näyttelijöihin kunnioittavasti. Mutta ei sekään varmasti ole mikään itsestäänselvyys.

Yhdessä elokuvistani työryhmä tunsu näyttelijät etukäteen. Se oli ehdottomasti etu, sillä näyttelijät olivat heti osa porukkaa ja tunnelma oli toverillinen. Tässä elokuvassa intiimikohtaus oli suutelukohtaus, joka kuvattiin ulkona. Tässä en käyttänyt suljetun setin menetelmää. Silti koen, että valmistautuminen kohtaukseen oli riittävä ja kuvaustilanne riittävän turvallinen ja rento. Muu työryhmä oli kuvaustilanteessa etäämmällä ja lähellä näyttelijöitä oli vain olennaiset työryhmän jäsenet.

Pieni työryhmä tekee intiimikohtauksen kuvaamisesta lähtökohtaisesti luontevaa, sillä pienellä työryhmällä näyttelijät tutustuvat helposti kaikkiin työryhmän jäseniin. Omassa esimerkissäni Noema lyhytelokuvassa työryhmäni koostui viidestä jäsenestä. Olin pyytänyt jokaisen itse mukaan projektiin, joten tunsin heidät itse ennestään. Tulimme hyvin tutuiksi myös näyttelijöiden kanssa tässä projektissa. Intiimikohtauksen tekeminen tuntui luontevalta.

Kun pyydän työryhmän itse mukaan projektiin eli kyseessä ei ole kurssityö, johon heidän olisi pakko osallistua, he lähtevät mukaan usein kahdesta syystä. He joko haluavat tehdä projektia yhdessä minun kanssani tai itse projekti on heistä kiinnostava. Tällöin heillä on motivaatio tehdä työ hyvin ja mielestäni myös tunnelma kuvauksissa on ollut innostunut ja positiivinen. Opiskelijaelokuvissa ei ole motivaation osatekijänä mahdollista tarjota palkkaa. Tämä on ammattituotannoissa yksi motivaatiota tuova tekijä. Feministisessä pornoelokuvassani koin erityisesti, että monelle työryhmästäni juuri tämä projekti muodostui myös henkilökohtaisesti merkittäväksi. Feministisellä pornolla saimme kollektiivisesti tehdä näkyväksi, että otamme hallintaan seksuaalisen representaation kentän. Seksuaalisuus on monimuotoinen aihe eivätkä kaikki kiihotu samoista asioista. Valtavirtapornossa usein kuitenkin esitetään niitä samoja stereotyyppioita. Projektillamme pystyimme haastamaan sukupuoliroolit seksissä ja luomaan uusia näkökulmia pornon kentälle vapaana konventioista. Tämän innostuksen huomasin useamman työryhmän jäsenen kommentista, kun asia tuli puheeksi. En varsinaisesti kysynyt heiltä tästä asiasta. Usein elokuva henkilöityy vahvasti ohjaajaan. Hän ottaa vastaan kiitokset elokuvasta mutta myös haukut ja kritiikit. Mutta taustalla on aina monta muuta lahjakasta tekijää. Elokuva on mitä suurimmissa määrin kollaboraatio. Kun muu taiteellisesti vastuussa oleva työryhmä ottaa elokuvan omakseen, on se mahtavaa.

Feministisen pornoelokuvani kehittäelyvaiheessa pohdimme työryhmän kesken myös sitä, mitä porno oikeastaan merkitsee meille tai kullekin meistä ja miten me haluamme sitä tehdä. Lähdimme tekemään työtä juuri feministisesti ottaen tavoitteeksi aitouden lisäksi sen, että elokuva olisi kaunis ja romanttinen. Minua

häiritsee usein pornoelokuviissa niiden keskittyminen vain seksiin. Vaikka siinäkin on toki puolensa. Halusin ohjata elokuvan, jossa olisi kiihottavaa seksiä, mutta sen lisäksi hyvää näyttelijöistä, hyvä tarina ja se näyttäisi ja kuulostaisi hyvältä. Halusin tehdä taidepornoa. Tavoitteeni olivat iso haaste. Olimme kaikki ensikertalaisia pornon tekijöinä. Työryhmän motivaatio ja heidän omat korkeat eettiset arvot sekä lahjakkuus auttoivat minua ja näyttelijöitä tämän kaiken tavoittelussa ja saavuttamisessa.

Työryhmän kokeneisuus vaikuttaa jollain tavalla heidän suhtautumiseensa näyttelijöihin. Kokemattomat työryhmäläiset saattavat jännittää näyttelijöitä. Joskus kokematon työryhmän jäsen ei tiedä setin hierarkiaa ja saattaa kommentoida näyttelijän suoritusta, vaikka se on ainoastaan ohjaajalle varattu tehtävä. Minun kokemuksissani näyttelijöihin on suhtauduttu kuitenkin aina todella mukavasti. Oli työryhmä sitten kokenutta tai ei.

Intiimikohtauksessa kuvaaja tulee hyvin lähelle näyttelijöitä. Hänen työskentelyotteensa vaikuttaa ehkä eniten näyttelijöihin, ohjaajan lisäksi. Osassa omia elokuviani otin kuvaajan mukaan, kun suunnittelin näyttelijöiden kanssa intiimikohtauksen koreografiaa. Katsoimme, mitä näkyy kuvassa ja miten kuvakulman valinta vaikuttaa kohtauksen toimintaan. Toimiessani tällä tavalla tuntui myös kuvaustilanteessa luontevalta kuvaajan oleminen lähellä näyttelijöitä, kun sitä oli harjoiteltu. Feministisen pornoelokuvani kuvauksissa seksikohtauksen kuvaustilanteessa oli minun ja kuvaajan lisäksi vain kamera-assistentti sekä osan aikaa puvustaja-maskeeraaja. Äänitys jätettiin päälle ja paikoilleen. Myös monitorilla oli vain rajattu porukka ja se oli suljettu muilta. Apulaisohjaaja piti huolta, ettei monitorilla ollut ylimääräisiä ihmisiä.

Melkein kaikissa ohjaustöissäni, joissa on ollut intiimikohtauksia, olen puhunut etukäteen niistä työryhmäni kanssa. Olen tuonut esiin toiveeni eettisestä ja näyttelijöitä kunnioittavasta työotteesta. Kun asiasta on puhuttu, siinä ei ole salattua mysteeriä ja asiat ovat selkeitä.

Feministisessä pornoelokuvassani toteutimme samaa menetelmää, jota olin toteuttanut myös muiden elokuvieni intiimikohtauksissa. Eli jätimme seksikohtauksen kuvaamisen kuvausjakson loppupäähän, jotta näyttelijät ehtivät tottua työryhmään ja toisiinsa. Yhden masturbaatiokohtauksen kuvasimme kuitenkin aikataulullisista syistä jo ensimmäisenä kuvauspäivänä. Jälkeenpäin olen pohtinut, olisiko tässä pornossa pitänyt menetelläkin juuri päinvastoin kuin elokuvieni intiimikohtauksissa. Eli kuvata seksikohtaukset pois heti kuvausten alussa, jotta niihin väistämättä liittyvät paineet eivät kasvaisi. Ehkä onkin helpompaa, jos työryhmä ei ole niin tuttua. Jos olisimme tehneet

seksikohtaukset heti niin, sitten ne olisivat olleet ohi. Sen jälkeen olisimme voineet keskittyä näyttelemiseen ja teeskentelyyn, eli roolihahmoihin. Luulen, että nyt me kaikki, näyttelijät ja työryhmä, odotimme hetkeä, kun seksikohtauksia tehdään. Se saattoi lisätä jännitystä ja painetta.

4.4 Porno vs. elokuvaseksi

Isoin ero pornon ja elokuvallisen intiimikohtauksen välillä on se, että pornossa näyttelijät harrastavat seksiä oikeasti, kun elokuvissa sitä tehdään leikisti.

Sen jälkeen, kun olin ohjannut feministisen pornoelokuvan, ohjasin taiteellisen opinnäytetyöni minisarjan Puuman tunnustukset. Pornon jälkeen elokuvallisen seksikohtauksen ohjaaminen tuntui todella helpolta ja melko neutraalilta. Nyt tätä vain tehdään, ajattelin. Näyttelijöiden ei tarvitse olla kiihottuneita, mutta jos he ovat, niin ei se haittaa, vaan on normaalia elämää. Tärkeää on, että kunnioitamme toistemme työtä, asioista sovitaan etukäteen ja kohtaukseen tehdään koreografia. Intiimikohtaukset eivät yleensä ole näyttelijöistä tai ohjaajista erityisen miellyttäviä (Kotkaniemi, 2020a). Se on vähän niin kuin lääkärin tekemä gynekologinen tutkimus. Lääkärin sormet ovat potilaan intiimialueella eli vaginassa. Tutkimus ei ole millään lailla kiihottava tai seksikäs kummankaan osapuolen mielestä. Silti se on tehtävä ja se voidaan tehdä asiallisesti. Kun taas pornoa tehdessä ajatus kuitenkin on, että näyttelijät kiihottuvat ja saavat oikeita orgasmeja. Mutta saako ohjaaja kiihottua ohjatessaan pornoa? Tätä ei varmasti voida ainakaan kieltää. Se ei kuitenkaan saa vaikuttaa ohjaajan käytökseen negatiivisesti.

Käyn läpi Kotkaniemen ohjeet intiimikohtauksen ohjaamista varten (Kotkaniemi 2020b, 14-17) ja vertaan niitä pornon ohjaamisen. Katson tässä systemaattisesti läpi, mitkä näistä säännöistä ovat suoraan hyödynnettävissä pornoelokuvan ohjaamiseen ja missä tilanteessa tulisi soveltaa erilaisia ohjeita pornon ohjaamiseen. Pornon suhteen on myös olemassa seikkoja, joita ei tarvitse miettiä intiimikohtaukseen liittyen.

4.4.1 Yhdistävät seikat

Samoja ohjeita voi hyödyntää sekä intiimikohtaukseen että pornoon useissa tilanteissa. Ensimmäinen asia on etukäteen käytävä avoin keskustelu näyttelijöiden rajoista ja siitä, mitä kuvauksissa tapahtuu. Asioista on yleisestikin hyvä sopia etukäteen. Myös pornon suhteen näyttelijöillä saattaa olla rajoja sen suhteen, mitä he ovat valmiita tekemään ja mitä eivät. Näitä rajoja ei saa ylittää. Ne voivat liittyä esimerkiksi kumppanien määrään tai siihen, millaista seksiä he

ovat valmiita harrastamaan. Esimerkiksi anaaliseksi on joillekin ehdoton ei (Pornovallankumous, 2020). Ohjaamassani pornoelokuvassa kävimme näitä asioita etukäteen läpi jo harjoituksissa. Kuvauksissa ei saa yllättäen poiketa sovitusta rajoista. Näyttelijöillä on turvallinen olo, kun he tietävät mitä on tulossa ja voivat keskittyä työhönsä. Pornonäyttelijän työ on luovaa ja intiimiä työtä siinä missä elokuvanäyttelijänkin.

Myös muista käytännön asioista on hyvä sopia etukäteen kuten vaikka palkasta tai kuvauspäivien pituudesta. Feministisiin pornoelokuvaan liittyy usein pienempi palkka kuin valtavirran pornoelokuvaan. Monelle näyttelijälle taas riittävä rahallinen korvaus lisäsi tyytyväisyyttä työhön. (Berg, 2017) Omissa esimerkeissäni olen maksanut palkkion vain ohjaamani pornoelokuvan näyttelijöille. Vaikka en voinut maksaa heille paljon, pidin tärkeänä, että he saivat jonkinlaisen korvauksen tekemästään työstä.

Intiimikohtausta tehtäessä taiteellisesti vastuussa olevien työryhmän jäsenten kanssa on hyvä myös puhua etukäteen, että he tietävät mitä tapahtuu, mitkä ovat alastomuuden rajat ja mitä voi näkyä kamerassa. Pornoelokuvaan tehtäessä etukäteen voi puhua kuvausten ilmapiiristä ja miten käyttäytyään kuvauspaikalla. Alastomuuden rajoista ei sinänsä tarvitse sopia, koska kaikki on lähtökohtaisesti yleensä tarkoitettu näyttäväksi. Etukäteen tulee myös sopia monitorin käytöstä setissä intiimikohtauksen aikana. Ylimääräisillä ihmisillä ei tulisi olla pääsyä monitorille. Monitoria käytettiin ohjaamassani pornoelokuvissa, mutta oli rajattu, keitä sinne pääsi katsomaan. Nämä henkilöt seurasivat mm. jatkuvuutta tai aikataulua. On aina hyvä sääntö, ettei ylimääräisiä ole tuijottelemassa ja suosia suljettua settiä. Pornoelokuvani kuvauksissa seksin kuvauksen aikana oli käytössä suljettu setti, mikä toimi hyvin.

Intiimikohtauksessa tulisi suosia intiimisuojien käyttöä. Pornoelokuvassa kondomit ja muut suojat pitäisi tuotannon puolesta olla tarjolla. Omissa kuvauksissani käytettiin kondomia. Kuvauksissa toiminta on hyvä käydä läpi vielä kerran, vaikka sitä olisi etukäteen harjoiteltu. Tämä pätee jollain tasolla varmasti sekä pornoelokuvaan että intiimikohtaukseen. Kuvauspaikalla on hyvä vielä käydä läpi, että näistä asioista on etukäteen sovittu. Pornoelokuvissa ei useinkaan järjestetä harjoituksia. Pornoelokuvassani harjoittelimme sekä juonellisia kohtauksia että seksikohtauksia, mutta ne tehtiin ei seksuaalisesti. Kuvausten jälkeen tulee varmistaa näyttelijöiltä, että heillä on kaikki hyvin. Tämäkin pätee molempiin tapauksiin.

Jälkituotannossa on tärkeää, ettei materiaalia päädy niille kuulumattomille ihmisille nähtäväksi. Ja sehän on selvä. Paitsi, että nykyään se on melko

tavallista. Kotkaniemen selvityksessä kävi ilmi, että näyttelijöistä kuvattua materiaalia oli saattanut päätyä pornosivustoille (Kotkaniemi, 2020a, 223).

4.4.2 Eri säännöt

Aina samat säännöt eivät kuitenkaan päde pornoon ja elokuvalliseen intiimikohtaukseen. Pornoa on helpompaa tehdä ilman liian tarkasti sovittua koreografiaa eikä käsikirjoituksessa tarvitse välttämättä sopia kovin tarkkaan, miten tilanne menee kuvauksissa. Tilaa tulee jättää hallitulle improvisaatiolle. Koska oma pornoelokuvani oli käsikirjoitettu, teimme osan seksistä näyteltynä ja osan aidosti seksiä harrastaen. Näin saimme myös riittävästi kuvia leikkausta varten. Kuvauksissa kamera liikkui kuvaajan kuvatessa käsivaralla näyttelijöiden ympärillä. Suunnitellessamme kuvauksia mietimme, mikä olisi näyttelijälähtöisin tapa kuvata kohtaus. Tämä salli näyttelijöille mahdollisuuden liikkua seksikohtauksessa vapaasti, kun kamera liikkui heidän ehdoillaan. Myös valot ja ääni oli asetettu valmiiksi eikä niitä tarvinnut säätää kuvaamisen aikana. Tämä mahdollisti myös mahdollisimman pienen työryhmän suljetun setin tilanteeseen.

Monet feministisen pornon ohjaajat ovat sitä mieltä, että näyttelijän tuominen mukaan luomisprosessiin lisää eettisyyttä (Taorminoa, 2013). Berg taas kritisoi, että se oikeastaan tuo näyttelijälle lisää työtä eikä välttämättä edistä työhyvinvointia (2017).

Kun intiimikohtausten kuvaaminen on hyvä suunnitella siten, että alastomuutta on mahdollisimman vähän aikaa, pornon kuvaamisessa tällä asialla ei ole merkitystä. Alastomuus on neutraalimpaa pornossa. Intiimikohtauksen lopullisessa tuotteessa pitäisi näkyä vain sen verran, mitä on sovittu näyttelijöiden kanssa. Pornossa tämä ei ole erityisen oleellinen asia, sillä kaiken on kuitenkin tarkoitus näkyä.

Elokuvan intiimikohtauksia tulisi aina harjoitella, jotta koreografia on kaikkien tiedossa. Pornossa harjoituksia ei usein ole lainkaan, vaan näyttelijät saattavat tavata toisensa ensimmäistä kertaa kuvauksissa. Feministisessä pornossa saatetaan kuitenkin suosia sitä, että näyttelijät valitsevat itse omat seksikumppaninsa. Minä järjestin harjoitukset omassa pornoelokuvassani, jossa keskustelimme tarinasta ja kävimme läpi mahdollisia seksiasentoja vaatteet päällä. Seksuaalista toimintaa tapahtui vasta kuvauksissa.

Näyttelijän oma seksuaalisuus tulisi olla hänen oma asia, kun on kyse elokuvallisesta intiimikohtauksesta. Siinä ollaan tekemässä roolihahmon seksuaalista kohtausta. Pornossa tästä on kahdenlaisia mielipiteitä. Toiset näyttelijät kokevat helpompana esiintyä omana itsenään ja toteuttaa omaa seksuaalisuuttaan ruudulla. Toiset haluavat esittää roolia ja erottaa oman seksuaalisuutensa pornominästänsä. Joillakin näyttelijöillä tämä mieltymys vaihtuu urain eri vaiheissa. (Berg, 2017) Omassa pornoelokuvassani toteutimme lähtökohtaisesti roolihenkilöiden seksuaalisuutta, mutta keskustelimme myös näyttelijöiden omista mieltymyksistä ja erityisesti, jos he eivät halunneet tehdä jotain. Mietin nyt jälkikäteen, että tekisin jatkossa mieluummin näyttelijöiden omaan seksuaalisuuteen painottuvaa pornoa. Tätä voisi toteuttaa siten, että valitsee tarinaan seksuaalisuutensa puolesta sopivia näyttelijöitä tai toisaalta työstää tarinaa yhdessä näyttelijöiden kanssa. Minua kiinnostaa kuitenkin erityisesti tehdä jatkossakin tarinallista pornoa. Tämä raja pornonäyttelijän oman ja roolihahmon seksuaalisuuden välillä on mielestäni kiinnostava. Luulen, että me kaikki tarvitsemme rooleja eri tilanteisiin elämässä. Työminämme on usein erilainen kuin vapaa-ajan minämme.

Feministisen pornoelokuvan kuvauksissa totuin siihen, että näyttelijät harrastavat katsoessani seksiä. Se alkoi tuntua normaalilta. Vähän niin kuin, että tämä on työtä siinä missä joku muukin.

Vielä eräs asia, joka erottaa elokuvan intiimikohtauksen kuvaamisesta ja pornosta, on maine. Pornon tekemiseen liittyy edelleen leima, joka voi sulkea joitain ovia. Omassakin pornotuotannossa osa tekijöistä halusi tehdä työtään nimimerkin suojista, jotta se ei vahingoittaisi heidän tulevaa uraansa. Näyttelijät toki näkyvät elokuvassa omana itsenään, joten he uskalsivat ottaa riskin tämän asian suhteen, mistä ihailen heitä ja ajattelen heidän olleen rohkeita. Ja vaikka pornoura ei haittaisi muuta uraasi jatkossa, se voi vaikuttaa myös ihmisten suhtautumiseen. Jotkut pornonäyttelijät ovat kuvanneet jopa läheisten ihmisten suhtautumisen heihin muuttuneen. (Glass, Zane 2021)

5 Pohdinta

Ohjaaminen on aina jollain tavalla henkilökohtaista. Jokainen ohjaaja on oma persoonansa ja hänen tapansa ohjata heijastaa usein tätä henkilökohtaista yksilöllisyyttä. Minulle on tärkeää eettinen työskentely suhteessa näyttelijöihin. Ohjaaja ei saa henkisesti paeta ja jättää näyttelijöitä yksin edes vaikealta tai nololta tuntuviissa kohtauksista. Kaikkiin kohtauksiin pitää kehittää jokin toimintasuunnitelma, jotta näyttelijät tietävät, mitä heiltä odotetaan.

Opiskeluaikaisista ohjauksistani olen kaikista oppinut jotain. Koen olevani jo varsin vahvoilla intiimikohtauksen ohjaamisessa, mutta feministisen pornon ohjaajana olen edelleen aloittelija. Siksi olikin hyödyllistä pohtia tätä asiaa opinnäytetyössäni, jotta voin löytää ainakin joitain vastauksia pohdintoihin.

Tutkimukseni osoittaa, että eettisyys ei ole aivan yksiselitteistä pornoelokuvan ohjaamisessa. Autenttisuuden vaatimukset voivat joissain tilanteissa vaarantaa näyttelijän hallintaa omasta työhyvinvoinnista. Lähdin selvittämään eroja elokuvallisen intiimikohtauksen ja pornon eettisen ohjaamisen välillä. Eroja löytyy, mutta myös yhtäläisyyttä. Tärkeimmäksi seikaksi molemmissa osoittautuivat luottamus, asioista etukäteen puhuminen ja näyttelijän rajojen kunnioittaminen. Olennaisin ero näiden kahden välillä on, että elokuvallisessa intiimikohtauksessa näyttelijän ei tarvitse tuoda esiin omaa seksuaalisuuttaan, vaan hän esittää roolihenkilön seksuaalisuutta, kun taas pornossa näyttelijän tulee olla oikeasti kiihottunut ja hän harrastaa oikeasti seksiä. Toki pornoa voidaan myös tehdä näyttelemällä roolia. Feministisessä pornossa ollaan perinteisesti pyritty varsin lähelle näyttelijän omaa seksuaalisuutta. Tämä ei kuitenkaan ole kaikissa tapauksissa eettisin vaihtoehto. Tärkeintä on keskustella näyttelijöiden kanssa heidän toiveistaan ja rajoistaan.

Palkkaus on eräs asia, jota jäin miettimään tutkimukseni pohjalta. En ole itse maksanut palkkaa opiskeluaikaisten ohjaustöideni näyttelijöille, paitsi pienen palkkion pornoelokuvan näyttelijöille. Suomessa näyttelijöillä ei ole omaa työehtosopimusta. Näyttelijäliiton sivuilla on löydettävissä suositus palkkauksesta. Mutta tämä on yksi asia, jossa suhteessa näyttelijän työ ei edelleen ole täysin eettisesti korrektia. Ja tämä pätee samassa suhteessa pornon tekemiseen ja muuhun näyttelemiseen. Tehdystä työstä pitäisi saada riittävä korvaus. Pornoa voidaan löytää ilmaiseksi netistä pilvin pimeinä. Yleensä kyseessä on valtavirtaporno tai amatööriporno. Feministisestä pornosta joutuu tavallisemmin maksamaan. Mietin, että onko se eettistä pornon kuluttamista. Vähän niin kuin fairtrade-tuote.

Olen tässä opinnäytetyössä käsitellyt ohjaamieni elokuvien tuomaa kokemusta. Pornosta minulla on vain yksi esimerkki ja kokemus. Jatkossa toivon voivani tutkia aihetta lisää selvittämällä erilaisia tapoja ohjata pornoa. Minua kiinnostaa erityisesti tutkia tarinavetoisesti tai näyttelijän oma seksuaalisuusvetoisesti ja näyttelijät mukana luovassa prosessissa pornon tekemistä. Haluan pohtia häilyvää rajaa pornonäyttelijän oman seksuaalisuuden ja näyttelyyn roolin välillä.

Lähteet

Aromaa, J. ja Tiili, M.-L. (2014). Empatia ja ruumiillinen tieto etnografisessa tutkimuksessa. Kirjassa: Hämeenaho, P. ja Koskinen-Koivisto, E., (toim.). *Moniulotteinen etnografia*. Helsinki: Ethnos ry. Sivut 258-281.

Berg, H. (2017). *Porn Work, Feminist Critique, And the Market for Authenticity*. Signs: Journal of Women in Culture & Society, University for Chicago press, kevät. Sivut 669-692.

Dodson, B. (2013). Porn Wars. Kirjassa: Penley, C., Parrañas Shimizu, C., Miller-Young, M. and Taormino, T., (toim.), *The Feminist Porn Book – The Politics of Producing Pleasure*. New York City: The Feminist Press. Sivut 23-31.

Dunn, K. (2021). Webinarissa: Berg, R. ja Hood, M., (moderaattorit), *The Stanislavsky and Intimacy Webinar*. 26.5.2021, Stanislavsky Research Centre. [YouTube] 41:51 – 48:32 ja 1:05:35 – 1:10:09.
https://www.youtube.com/watch?v=9j_tK9HFmEs (Viitattu 2.3.2022)

Ehn, B. (2014). Arjen yllätyksiä – huomaamattoman etnografia ja kulttuurianalyysi. Kirjassa: Hämeenaho, P. ja Koskinen-Koivisto E. (toim.). *Moniulotteinen etnografia*. Helsinki: Ethnos ry.

ErikaLust. *About*. [Verkkosivu]. <https://erikalust.com/about> (Viitattu 8.4.2022)

Ewan, V. (2021). Working from Self, it's not Personal. Webinarissa: Berg, R. ja Hood, M., (moderaattorit), *The Stanislavsky and Intimacy Webinar*. 26.5.2021, Stanislavsky Research Centre. [YouTube] 4:07 - 19:33.
https://www.youtube.com/watch?v=9j_tK9HFmEs (Viitattu 2.3.2022)

Fingerroos, O. ja Jouhki, J. (2014). Etnologinen kenttätyö ja tutkimus: Metodien monimuotoisuuden pohdintaa ja esimerkkitapauksia. Kirjassa: Hämeenaho, P. ja Koskinen-Koivisto, E., (toim.). *Moniulotteinen etnografia*. Helsinki: Ethnos ry. Sivut 79 – 108.

Glass, J. ja Zane, Z. (7.4.2020). *Want to Become a Male Porn Star? Here's What You Need to Know*. Men's Health. <https://www.menshealth.com/sex-women/a22131888/how-to-become-a-male-porn-star/> (Viitattu 7.4.22)

Illi, E. (2018). Ohjauskurssi. Turku.

Kananen, J. (2014). *Etnografinen tutkimus: Miten kirjoitan etnografisen opinnäytetyön*. Jyväskylän ammattikorkeakoulu: Suomen yliopistopaino Oy.

Kaunisto, J. (2012). *Aitoutta Etsimässä – Realismin illuusio elokuvassa*. [Opinnäytetyö]. Viestinnän koulutusohjelma, Elokuva- ja televisioilmaisu, Tampereen Ammattikorkeakoulu. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/44285/Kaunisto_Jenni.pdf?sequence=2&isAllowed=y (Viitattu 7.4.2022)

Kielitoimiston sanakirja. Illuusio. <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/illuusio> (Viitattu 7.4.22)

Koppa (28.4.2009). *Ilmiön kuvaaminen ympäristössään*. Jyväskylän yliopisto. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/ongelmana-settelu/ilmion-kuvaaminen-ymparistossaan> (Viitattu 13.2.2022)

Kotkaniemi, S. (2020a). *Selvitystyö intiimikohtausten tekemisestä kameratyöskentelyssä*. Suomen elokuväsäätiö. <https://ses.fi/wp-content/uploads/2020/10/Selvitystyö-intiimikohtausten-tekemisestä-kameratyöskentelyssä-2020.pdf>

Kotkaniemi, S. (2020b). *Ohjeistus intiimikohtausten tekemiseen kameratyöskentelyssä*. Suomen elokuväsäätiö. <https://ses.fi/wp-content/uploads/2020/10/Ohjeistus-intiimikohtausten-tekemiseen-kameratyöskentelyssä.pdf>

Lautkoski, M. (2021). *Intiimikohtauksen turvallisuus – Kuinka ohjata intiimikohtaus ilman läheisyyskoreografia?* [Opinnäytetyö]. Media-alan koulutusohjelma, Elokuva, Turun Ammattikorkeakoulu.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/504076/Lautkoski_Miikka.pdf;jsessionid=58D5F630AFE2B856600729D59FB4757D?sequence=2

Lee, L. (2013). Cum Guzzling Anal Nurse Whore: A Feminist Porn Star Manifesta. Kirjassa: Penley, C., Parrañas Shimizu, C., Miller-Young, M. and Taormino, T., (toim.), *The Feminist Porn Book – The Politics of Producing Pleasure*. New York City: The Feminist Press. Sivut 200-214.

Ms. Naughty (2013). My Decadent Decade: Ten Years of Making and Debating Porn for Women. Kirjassa: Penley, C., Parrañas Shimizu, C., Miller-Young, M. and Taormino, T., (toim.), *The Feminist Porn Book – The Politics of Producing Pleasure*. New York City: The Feminist Press. Sivut 70-78.

Näyttelijäliitto. *Jäsenkriteerit*. [Verkkosivu].
<https://www.nayttelijaliitto.fi/nayttelijaliitto/liity-nayttelijaliiton-jaseneksi/jasenkriteerit/> (Viitattu 27.3.2022)

Paasonen, S. (2015). *Pornosta*. Turku: Kustannusosakeyhtiö Eetos.

Peltokoski, J., Vähämäki, J., Jakonen, M. ja Virtanen, A. (2005). *Postfordistisen työn sanakirja – Kirjaprojektin esittely*. Megafoni, 8.4.2022.
<http://megafoni.kulma.net/index.php?art=284&artp=2> (Viitattu 8.4.2022)

Pornovallankumous: Kaikkea kaikille, jakso 1. (2020). [Yle Areena].
https://areena.yle.fi/1-50266583?utm_medium=social&utm_campaign=areena-ios-share (Viitattu 4.4.2022)

Ré Arp-Dunham, J. (2021). An Intimate Look at Stanislavsky's Primary and Secondary Emotions. Webinarissa: Berg, R. ja Hood, M., (moderaattorit), *The Stanislavsky and Intimacy Webinar*. 26.5.2021, Stanislavsky Research Centre. [YouTube] 30:42-41:24. https://www.youtube.com/watch?v=9j_tK9HFmEs (Viitattu 2.3.2022)

Ryan, D. (2013). *Fucking Feminism*. Kirjassa: Penley, C., Parrañas Shimizu, C., Miller-Young, M. and Taormino, T., (toim.), *The Feminist Porn Book – The Politics of Producing Pleasure*. New York City: The Feminist Press. Sivut 121-129.

Saaranen-Kauppinen, A. ja Puusniekka, A. (2006). *KvaliMOT - Menetelmäopetuksen tietovaranto* [verkkójulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/> (Viitattu 11.03.2022.)

Taormino, T., Parrañas Shimizu, C., Penley, C. ja Miller-Young, M. (toim.), (2013a). *The Feminist Porn Book – The Politics of Producing Pleasure*. New York City: The Feminist Press.

Taormino, T. (2013b). *Calling the Shots: Feminist Porn in Theory and Practice*. Kirjassa: Penley, C., Parrañas Shimizu, C., Miller-Young, M. and Taormino, T., (toim.), *The Feminist Porn Book – The Politics of Producing Pleasure*. New York City: The Feminist Press. Sivut 255-264.

Tieteen termipankki (15.4.2022). *Filosofia: autenttisuus*. <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:autenttisuus> (Viitattu 1.4.2022)

Valvira, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto. [Verkkosivusto]. <https://www.valvira.fi/> (Viitattu 5.4.2022)

Vanha-Majamaa, A. (2021). *Seksin mukana isoista viihde-elokuvista häviää jotain olennaista*. Yle Uutiset, mielipide. [Verkkójulkaisu]. Päivitetty 22.10.2021. https://yle.fi/uutiset/3-12151092?utm_source=facebook&utm_campaign=yneuutiset&utm_medium=social (Viitattu 3.1.2022)

Weston, J. (1999). *Näyttelijän ohjaaminen – Kuinka luoda vaikuttavia esityksiä televisioon ja elokuvaan*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Nemo.

Zeischegg, C., D. (2013). Our Pornography. Kirjassa: Penley, C., Parrañas Shimizu, C., Miller-Young, M. and Taormino, T., (toim.), *The Feminist Porn Book – The Politics of Producing Pleasure*. New York City: The Feminist Press. Sivut 265-270.

Suostumuslomake näyttelijöille

Suostumus osallistua opinnäytetyötutkimukseen

Olen saanut tiedot opinnäytetyönä tehtävän tutkimuksen tavoitteista ja käytännön toteutuksesta. Minulle on annettu mahdollisuus esittää lisäkysymyksiä tutkimuksesta.

Olen saanut tiedot henkilötietojen käsittelystä tutkimuksessa. Minulle on luvattu, että henkilötietojani käsitellään huolellisesti ja tietoturvalisestisesti eikä niitä luovuteta ulkopuolisille.

Tiedän, että osallistumiseni on vapaaehtoista.

Paikka ja päivämäärä

Osallistun tutkimukseen

Henkilön nimi

Suostumuksen vastaanottaja

Nina Laakko

Tutkimustiedote

Tutkimustiedote 2.4.2022

Nina Laakko on tekemässä Turun AMK:n Taideakatemia kirjallista opinnäytetyötä. Kyseessä on etnografinen tutkimus, jossa Laakko käyttää materiaalina omia opiskeluaikana ohjaamia elokuvia. Hän käsittelee elokuviensa intiimikohtauksia opinnäytetyössään ja tarkastelee niissä ohjaajan ja näyttelijän suhdetta. Laakko keskittyy kuvaamaan omia havaintojaan näissä tilanteissa sekä työnkulkua näyttelijähausta elokuvan valmistumiseen. Näyttelijän kertomia henkilökohtaisia tietoja tai mielipiteitä ei käsitellä opinnäytetyössä. Näyttelijöitä ei myöskään mainita nimeltä opinnäytetyössä, mutta koska elokuvat esitellään, voidaan jälkikäteen selvittää, kuka näyttelijä on ollut missäkin elokuvassa mukana.

